

Labar Jigan γεν Isa al-Masi γεν Mark

Kupm μετν taar taadjeki doobm γεν dooy Labar Jigan γεν Isa al-Masi γεν Mark

Labar Jiga γεν Isa al-Masi ken Mark raanjin se, jee ken naan raanden se, naade paac Yaujge eyo. Labar Jigan γεν Isa ken jee kuuy raanjin se, Labar Jigan ken Mark raanjin se, naan duuk cirde paac. Taa naan se bo maakɔ kitapin ki se, naan taad te μετν taar Isan utu baat se eyo. Μετν taar Isan ken lee dooy jeege jɛrl jɛrl se kic bo gɔtɔ maakɔ kitapin ki. Num gan j'ɔɔ bo μετν taargen ken naan εδ lapia ute naan ken naan naajo ute jeege se gɔtɔ kaam dena. Ɔ gɔtn metin se, taar ken naan taad se, maakɔ labarge tun jiga gɔt kuuy se, gɔtɔ. Μετν taar ken Mark raanjin se, taad jeege tu ɔ: «Isa se tap bo naja?» Mark noog jeege cɔkɔ cɔkɔ bini 'jeel kɔkɔ Isa. Gan Isa jaay taad ute ro naan malin se, naan taad ɔ naan *Goon Deba*. Ɔ ro goon deba se je taadn ɔ Raa εdɔnga tɔɔgɔ do nakge tu paac ɔ γεν kɔjn bɔɔɔ do jeege tu ɔ γεν tɔɔl kusin jeege kici. Ter Goon Deba se je deekɔ ɔ Isa se, debkilim mala mala. Kεse je taadn ute nakgen k'jeel metin eyo ken taad ro Isa ki ɔ do naabin ki. Mark taad jeege tu ɔ Isa se naan Goon Raa (kon 1.1) ɔ do taar tɔɔl taarin ki se, naan raan ɔ Goon Raa ooy se, k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki (kon 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)*

¹ Kupm μετν Labar Jiga γεν Isa *al-Masi, Goon *Raa.

² Aan gɔɔ ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki taadno maakɔ Kitapin ki do dɔkin ken ɔ:

'Booyo, maam m'ai kəl debm kaan̄ naabum naani ki
taa ai daapm doobi.

³ Ter Ezayi deek ɔɔ:

K'booy mind deba taad makən̄ do kɔɔf-baar ki ɔɔ:

'Daapki doobm Meljege ɔɔ 'tɛdɪnsɪŋki jiga 'toodn tal.*

⁴ Debm taad taar teeco taar Raa ki ron̄ Ezayi taadn se, naan̄ bo Jan-Batist. Naan̄ naar teec naan̄ jeege tu do kɔɔf-baar ki se. Gɔtn se naan̄ taadden ɔɔ: «'Terlki maakse ɔɔ ɔn̄ j'asen batizi ɔɔ Raa asen tɔɔl *kusɪŋsege.» ⁵ Jee taa naan̄ Jude ki paac ute jee paacn̄ iino maakn̄ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki se, naade baado gɔtn Jan ki. Naade tɔɔf mɛtn kusɪŋdege naan̄ jeege tu ɔɔ Jan-Batist batizde maakn̄ ool magal kɛn k'dan̄j̄n̄ Jordan se.

⁶ Jan uuso kal k'daapɪŋ ute bɛɛkn̄ gin̄ji ɔɔ dɔɔk maakɪŋ te kəl daara; nakn̄ kɔsɪŋ iimi ute teeje. ⁷ Naan̄ taad jeege tu ɔɔ: «Debm utu adɛ baac metum ki se, naan̄ magal ciruma. Maam se kəl saan̄ kic bo m'aas gen no tuutin̄ eyo. ⁸ Maam se m'batizsenga ute maane, num gan̄ naan̄ se bo utu asen *batizn̄ ute Nirl Salal.»

*Isa k'batiziŋa ɔɔ *Bubm sitange naamiŋa
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)*

⁹ Anum, maakn̄ biige tun se, Isa iino maakn̄ gɛgɛr kɛn Nazaret, kɛn taa naan̄ Galile ki, baac ɔn̄ Jan-Batist ɔɔ Jan *batizin̄ maakn̄ ool Jordan ki. ¹⁰ Kɛn Isa jaay teeco naatn̄ maakn̄ maane ki sum bo, aak maakn̄ raa ɔɔɔf wan̄ ɔɔ *Nirl Raa booyo don̄ ki tec aan̄ gɔɔ dɛɛɛɛ. ¹¹ Naan̄ booy mindi taad maakn̄ raa ki, deek ɔɔ: «Naai se 'Goon maak-jema, m'bɛɛr m'ɔɔɔɔ taa naai 'tɔɔlumi.»

¹² Gɔtn se Nirl Raa naar tɔɔɔɔɔɔ do kɔɔf-baar ki. ¹³ Naan̄ tin̄g bii si-sɔɔ do kɔɔf-baar ki. Maakn̄ biige tun se, Bubm

* 1:3 Aak Eza 40.3.

sitange baado naamina. Naan ing ute daagen maakŋ kaag ki ɔɔ *kɔdn Raage baado ɔŋina ɔɔ naade aakiŋ doŋ ki.

Isa bɛɛr tɔɔd jee mɛtiŋ ki ɔɔ

(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)

¹⁴ Ken Jan-Batist k'j'ɔkinga dangay ki jaay bo Isa iin baa taa naan Galile ki ɔɔ baag wɔɔkŋ Labar Jiga gen Raa se jeege tu ¹⁵ ɔɔ: «Kaadin aasga, Gaar Raa se baadoga gɔɔɔ. 'Terlki maakse ɔɔ aalki maakse do Labar ken Jiga.»

¹⁶ Kaad ken Isa deel deel taa baar ken Galile ki se, aak Simon ute genaŋ Andre tund tund gendde maan. Naade se jee toocŋ kenjge. ¹⁷ Isa deekden ɔɔ: «'Baakiro 'daanumki! Borse maam m'asen tedn naase jee baa 'je jikilimge ade baa doobm Raa ki.» ¹⁸ Naade naar ɔŋ genddege ɔɔ daanina. ¹⁹ Utu iik naan ki cɔkɔ se, naan aak Jak te genaŋ Jan; naade se gaan Zebedege ing king maakŋ markabde ki, daap daap genddege. ²⁰ Gɔtn se Isa naar danŋe. Naade iin ɔŋ bubde Zebede maakŋ markab ki ute jee tedn naabinge ɔɔ naade baa metn Isa ki.

Gaaba kalay ɔk kɔɔŋ sitan

(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)

²¹ Isa end maakŋ geger ken Kaparnayum ute jee mɛtiŋ ki. ɔɔ ken *bii sebit jaay aan se naan end maakŋ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔɔ baag dooy jeege. ²² Jeegen booy taar ken naan dooyde se, ɔkden taad eyo. Taa dooy naan se ɔk tɔɔɔɔ ɔɔ tec aan gɔɔ gen jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage se eyo. ²³ Maakŋ bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, debm ɔk kɔɔŋ sitan naar endo gɔtn se ɔɔ ɔɔd ɔɔyɔ, ²⁴ ɔɔ: «Naai Isan Nazaret. Naai tap bo naaje j'ɔŋ di ute naai? Naai se 'baado gen kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken Raa bo ɔlio.» ²⁵ Garŋ Isa aaciŋ kaama ɔɔ: «'Doa! 'Teec naatn ro gaab ken se!» ²⁶ Gɔtn se sitan baag tiikŋ gaaba se zak zak, ɔɔd ɔɔy makɔŋɔ ɔɔ teec

naatn ron ki. ²⁷ Jeege paac taar se okden taaf eyo do naade tond metn naapa do: «Kese tap bo taar do dio? Kese dooy kiji do naan dooy jeege ute toogin mala. Naan taaf sitange tu do sitange kic bo tookin taarina.» ²⁸ Gotn se nookin naar eem doof taa naar Galile ute magalina.

Isa aaj jee koonge dena

²⁹ Ken naade iin teec naatn maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se sum bo, Isa baa bee Simon te gen Andre ki. Jak do Jan daarina. ³⁰ Gotn se moom Simon menda se koono, tood tood darjal ki, naan ron on kedek. Ken Isa jaay aan se, jeege naar taadin taa mend se. ³¹ Naan iik ceen ki, ok jina, uun daarina. Gotn se ron ken ong kedek se terec urlu, naan iini do baagden tedn koso.

³² Ken kaada ooc jaay goto ted ilim se, jeege baag baano te jee koonge ute jee ok koon sitange paac. ³³ Jeegen maakn geger ki se paac tus taa bee ken ese. ³⁴ Gotn se Isa ed lapa jee koonge tu dena do koondege se naparin dena. Do naan tuur sitange dena ro jeege tu. Gan sitange se Isa onden doobo gen taadn taar eyo, taa naade se jeelina.

Isa lee taa naar Galile ki

³⁵ Metbeenki tanorin-noorin got utu ilim sum bo, Isa iin teec naatn maakn naar ken se, baa do kod-baar ki goto kaam kala. Gotn se, naan ing eem *Raa. ³⁶ Simon ute medinge teec baa lee jena. ³⁷ Ken naade jaay onin se, deekin do: «Jeege paac jei jea.»

³⁸ Isa deekden do: «K'baaki maakn naange tun kuuy ken cees ki cees ki, m'baa taadn Labar Jiga gotn naane kici. Anum, taa naar se bo maam m'teecn m'baado se.» ³⁹ Naan lee doof taa naar Galile ute magalina, taadden taar Raa maakn *beedege tun ken naade lee tusn maak ki do naar tuur sitange ro jeege tu.

Isa ed lapia debm bikid ki
(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)

⁴⁰ Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔŋ bikidɪ baado cɛɛ Isa ki, erg naaniŋ ki, eemiŋ nɔɔ ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ken naai 'je num, edum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ.» ⁴¹ Isa aakiŋ se, ɛɛjiŋ don ki, ɔl jiŋ utiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ roi daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ!» ⁴² Gɔtn se sum bo, gaabm se bikidiŋ ɔŋiŋa ɔɔ ron daap tood kɔlɔŋ kɔlɔŋ. ⁴³ Gɔtn se, Isa aaciŋ kaama ɔɔ naar tuuriŋa, ⁴⁴ ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «'Booy bɛɛ: ɔŋte baa taadn nam ki. Num gaŋ 'baa 'taad roi *debm tɛdn serke Raa ki ɔɔ ed *serke Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadiŋo maakŋ Kitap ki, taa naai roi daapga toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ se. Bin bo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

⁴⁵ Num ken gaabm se jaay iin baa se ɔɔ gɔtɔ baa se paac naan baag taadn labar nakŋ aaniŋ don ki se jeege tu. Taa naan se bo, naan jeege tu se Isa ɔŋ end te maakŋ gɛgɛr ki eyo, num baa tiŋg do kɔd-baar ki ɔɔ jeege iino gɔtɔ baa se paac, baado ɔŋiŋa.

2

Isa ed lapi debm k'runGuy ki
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Ken tɛd bii kandum se, Isa ɔk tɛrl maakŋ gɛgɛr ken Kaparnayum ki, k'booy j'ɔɔ naan utu beene. ² Jeege baado tus dena end dooc maakŋ bee se tak, bini aan kaam taar ki kic bo gɔtɔ gɔtɔ. Gɔtn se Isa taadden taar *Raa. ³ Kaad ken Isa utu taad taad bɔrt se, jeege baano ute debm k'runGuyu. Daande ki se gaabge sɔɔ bo uuniŋo. ⁴ Taa jeegen den den se, naade ɔŋ baansiŋ te gɔtn Isa ki eyo. Gɔtn ese naade ook do bee ki, ud buut do bee ken Isa iŋg maak ki ɔɔ uun boɔyo debm k'runGuyu do nakŋ toodiŋ ki. ⁵ Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek debm k'runGuy ki ɔɔ: «Goonuma, *kusiŋige se, maam m'tɔlisinga naatn.»

⁶ Gōtn se jee jeel taadn tōokn metn Ko Taar Raage kandum utu ing gōtn ese jaay booy taar Isa taad se, naade taad ute maakde ɔɔ: ⁷ «Gaabm se, je taadn ɔɔ dio? Naan̄ naaj naaj Raa. Ken 'kōn̄ tōal kusiñ̄ deba se Raa kaliñ̄ ki sum ey la?»
⁸ Num gan̄ taar naade taad ute maakde se, Isa naar jeelga ɔɔ deekden ɔɔ: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ⁹ Gen̄ naase ki num, ken gay bo ɔɔn̄ ciri: ken m'deekn̄ debm k'run̄guy ki m'ɔɔ: «Kusiñ̄ige se, maam m'tōalisinga naatn̄» ɔɔbu m'deekn̄ m'ɔɔ: «Iiñi, uun nakn̄ toodi se ɔɔ 'lea» se bo ɔɔn̄ cir ɛ? ¹⁰ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ok̄ tōogō gen̄ tōal kusiñ̄ jeege do naar ki ara.» Gōtn se, Isa deek debm k'run̄guy ki ɔɔ: ¹¹ «M'deeki m'ɔɔ: iini, uun nakn̄ toodi ɔɔ 'baa bei ki.» ¹² Gaaba se naar iin̄ uun nakn̄ toodiña ɔɔ teec naan̄ jeege tun te dende se. Jeege inḡ aakiñ̄ se, nakn̄ se okden̄ taad eyo. Naade tōom Raa deek ɔɔ: «Nakn̄ bin se bii kalan̄ j'aak te eyo.»

Isa dan̄ Lēbi

(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

¹³ Isa ok̄ terl̄ jeȳ baar ken Galile ki daala. Jeege dena baado ɔñina ɔɔ naan̄ dooyde ute taar Raa. ¹⁴ Ken naade deel deel gōtn ese se, Isa uun kaamin̄ aak Lēbi goon Alpe, *debm tōkn̄ miiri, inḡ kinḡ gōtn̄ tēdn̄ naabin̄ ki. Naan̄ deekin̄ ɔɔ: «Iiñi 'daanuma.» Gōtn se sum bo Lēbi iini ɔɔ daaniña.

¹⁵ Bii kalan̄ Isa ute jee metin̄ ki inḡ ɔs kōs bee Lēbi ki se; *jee tōkn̄ miirge dena te jee *kusiñ̄ge se baado inḡ ɔs te naade, taa jeege dena oko metn̄ Isa. ¹⁶ Jee jeel taadn̄ tōokn̄ metn̄ Ko Taar Raagen̄ maakn̄ *Parizige tu se aakiñ̄ naan̄ inḡ ɔs kōs ute jee kusiñ̄ge ɔɔ te jee tēdn̄ miirge se, deek jeege tun̄ metin̄ ki ɔɔ: «Aakki tu naan̄ inḡ ɔs kōs te jee tōkn̄ miirge ute jee kusiñ̄ge!» ¹⁷ Ken̄ Isa jaay booy taarde se, deekden̄ ɔɔ: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num

ken jee je daptor se, jee koonge. Maam m'baado se gen dan jee ken saap o naade aak bee naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki, naade jee kusinge se.»

Dooy Isa se tec aan gaa dooy *Parizige eyo

¹⁸ Bii kalaŋ se jee metn Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naade baado tond metn Isa o: «Jee metn Jan ki ute gen Parizige se uun siam; anum gen di jaay jee metn naai ki uun ey se?» ¹⁹ Isa terlden o: «Jee gen baado kaka menda jaay gaabm menda utu se, naade kuun siam o dio? Met ki eyo. Naade se kaka kuun siam eyo ken mel menda jaay utu te naade se. ²⁰ Num gaŋ bii kalaŋ kaadiŋ utu 'kaan se gaabm menda j'utu j'an koodn naata. Kaad ken se jaay bo, medinge se 'kuun siam.

²¹ «'Booyki, nam 'kaka kaal kal kiji ro kal ken koono eyo. Ey num kal kiji se an neepm ute kal koono o gata neepin se 'tedn magal cir ken do daka. ²² O tatan koojn bin utu iin kiin se, j'ombin maakŋ k-leeterge tun koono eyo. Ey num tatan koojn bin se an doobm ute k-leeterge se naatn. Tatan se le 'koo naaŋ ki cere o k-leeterge se le, 'doobm tuju. Num gaŋ beeki num, tatan koojn bin utu iin kiin se, k'j'ombin maakŋ k-leeterge tun kiji.»

Isa taad taa *bii sebit
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)

²³ Bii kalaŋ bii sebit ki se, Isa ute jee metin ki deel maakŋ gata gem ki. Ken naade deel deel se jee metin ki baag teren do gemge. ²⁴ Ken *Parizige aak nakŋ ese se, taad Isa ki o: «Aaka, jee meti ki ted nakŋ ken j'und te kulu gen ted eyo bii sebit ki!» ²⁵ Isa terlden o: «'Bii kalaŋ naase 'dooyinki te ey la, nakŋ ken *Daud ted ute jeenge kaad ken naade ak nakŋ kas eyo o bo talde se? ²⁶ Kaad ken se, Abiatar bo *magal debm tedn serke Raa ki. Gata se Daud

endo maakɲ *kərər magal gen Raa ki, tɔs mappan j'edɲinga kɛf *sɛrke Raa ki se ɔɔ ɔɔ. Ey num, ken ɔk doobm 'kɔs se jee tɛdn sɛrke Raa ki sum. Gaɲ Daud tɔs ɛd jeege tun metɲ ki se kici.»²⁷ Ter Isa deekden daala ɔɔ: «Bii sebit se, Raa tɛdɲ taa debkilimi ey num debkilimi bo Raa tɛdɲ taa bii sebit eyo.»²⁸ Taa naan se bo *Goon Deba se, naan bo Mɛl gen bii sebit.»

3

Isa ɛd lapi gaab ken jɲ ooyga kooyo

¹ Bii kalaɲ Isa baɔ end maakɲ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se daala. Gɔtn ese, ɔk gaaba kalaɲ jɲ ooyga kooyo.
² Jee ɲg gɔtn se ɔnd kaama Isa ki tak, taa naade je an kaaka ken ɲ'kɛdn lapi gaab ken se *bii sebit ki num, taa naade an kəkɲ mindɲa. ³ Isa taad gaab ken jɲ ooyga kooy se ɔɔ: «liɲi, 'daar naan jeege tu.» ⁴ Isa tɔnd metn jeege ɲg aakiɲ se ɔɔ: «Bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tɛdn bɛɛ lɔbu, gen tɛdn *kusɲ lɛ? Ɖɔ ɔɲ deba num an kaaj, lɔbu an tɔɔl lɛ?» Gaɲ naade se do dɛk. ⁵ Gɔtn se Isa uun kaamiɲ aak dɔɔdɛ paac. Naan maakiɲ taariɲ dɔdɛ ki ɔɔ bɔɔbɛ makɔɲ. Ute do-mɔɲgɛ se, naade tuj naniɲ maakiɲ tak tak. Naan deek gaab ken jɲ ooyga kooy se ɔɔ: «'Sɛɛ jii!» Ɖɔ gaabm se sɛɛ jɲa ɔɔ gɔtn ese sum bo jɲ ɔɲ lapi.
⁶ Ken *Parizige jaay teeco maakɲ bee ken Yaudge lee tusn maak ki sum se, naade naar baado tus dɔɔk taarde ute jee *ɛrɔdɛ taa naade je doobm an 'kutn Isa.

Jeege dɛna ɔk metn Isa

(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)

⁷⁻⁸ Isa iik tɔk baɔ te jee metɲ ki jɛɲ baar Galile ki. Gɔtn se jeege dɔɔlɔ dɛna ɔko metɲa. Naade se iɲo taa naan ken Galile. Ken dɔɔl jeege jaay booy nakgen naan lee tɛd se, jee metɲge iɲo taa naan Jude ki kengen metɲge iɲo maakɲ

geger ken Jeruzalem ki, kengen se iino taa naan Idume ki, ð kengen kuuy se iino jey ool Jordan ken kaam naane ð kengen kuuy se iino taa naan Tir ute gen Sidon ki. Naade baado onina. ⁹ Gōtn se naan taad jeege tun metin ki ð k'laapin markaba kaam jina taa jee denge se an kōtn kōl kund eyo. ¹⁰ Isa se edga lapia jee kōnge tu dena. Taa naan se bo, jeegen paacn ðk kōnge se baado tooc ron ki je an kutn te jide. ¹¹ Ken jee ðk kōn sitange jaay aakin se, naade taal tooc metn jey ki tōd tōy ð: «Naai se Goon *Raa.» ¹² Gan Isa aacden kaama makōn ð j'onte taadn jeege tu an jeele.

Isa beer tōd jee kaan naabinge sik-kaar-dio

¹³ Gōtn se, Isa baa ook do kōs ki ð dan jee ken naan jede ð naade baado onina. ¹⁴ Maakde ki se naan beer tōd gaabge sik-kaar-dio, ken naan danje jee kaan naabinge, taa 'king te naana ð aden kōl gen lee taadn taar Raa jeege tu, ¹⁵ ð naan edden tōgō gen tuur sitange. ¹⁶ Kese bo ro jee sik-kaar-di ken naan beer tōdde: Simon naan ondin ron Pier*, ¹⁷ Jak te genaan Jan, naade se gaan Zebedege ken Isa danje ute ro Bonerges ken je deeky ð: jeegen se tec aan gō raa taata. ¹⁸ Kengen kuuy se, Andre, Pilip, Bartelemi, Matiye, Tōma, Jak goon Alpe, Tade, Simon debm je kujn naajina, ¹⁹ ð Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa.

Isa taasinge baano jea

(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)

²⁰ Isa terl baa beene. Gōtn se jeege baado tus den daala, bini naan ute jee metin ki se gōtn naade 'kōn jaay an kōs kic bo gōtō. ²¹ Ken taasinge jaay booy bin se, naade je ansin kōky baa beene, taa naade taad ð: «Isa se don biga.»

* 3:16 Pier se je deeky ð: delbe.

**Bubm sitange ute Isa taarde* baa eyo

²²Jee jeel taadn tɔɔkɲ mɛtn Ko Taar Raagen iino Jeruzalem ki se, naade taad ɔɔ: «Naan se ɔk Belzebul†.» ɔɔ: «Ute Bubm sitange se bo naan tuur sitange ro jeege tu.» ²³Ken Isa jaay booy taarde se, naan danɔdeno cɛɛɲ ki ɔɔ taadden ute kaal naagɲ taara ɔɔ: «Bubm sitange jaay tuur ron mala se, an tuur ɔɔ dio? ²⁴Ken maakɲ taa naan gaar ken jeenge taarde ɔk mɛtn naap ey se, naade 'kɔɲ king kalan eyo. ²⁵Jee maakɲ bee ki jaay taarde ɔk mɛtn naap ey se, jil jee se kingde kɔɲ baa eyo. ²⁶Ken Bubm sitange jaay baagga tedn bɔɔrɔ ute ro naan malin se bin se naan tɔpɔga ron, naan se tɔɔgin tedn gɔtɔ ɔɔ gaarin kic ɛ 'tedn gɔtɔ.

²⁷«Ken nam jaay je kend kɔsn bee debm tɔɔg se, debm se naan ɔk dɔɔkinga jaay bo, 'kɔsn beeɲa. ²⁸Booyki bee m'asen taada: *kusiɲ ken jikilimge ted paac ute naajɲ ken naade naaj Raa se kic bo, Raa adesiɲ tɔɔlɔ. ²⁹Num gan debm jaay naaj *Niri Salal se, kusiɲ naan se mɔɔtn Raa ansin tɔɔl eyo, anum kusiɲ naan se, an ting yemiɲa.» ³⁰Isa taadden bin se taa naade taadga taada ɔɔ naan n'ɔk sitan.

Gɛnaa Isage ute kɔnde

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹Gɔtn se gɛnaa Isage ute kɔnde jaay aan se, naade daar naatn ɔl ɔɔ k'danɔdeno Isa. ³²Gɔtn ese jeege dena ing guruh Isa, k'deekiɲ j'ɔɔ: «'Booyo! Koi ute gɛnaaigen mendge ute ken gaabge utu naatn, je ai kaaka.» ³³Isa terlden ɔɔ: «Koyuma ute gɛnaamge se tap bo nanɔge?» ³⁴ɔɔ naan uun kaamiɲa aak jee ing gurugin se, deek ɔɔ: «Aakki, jee se bo koyuma ute gɛnaamge. ³⁵Taa debm jaay ted nakɲ Raa maakiɲ jen ro ki se, keɛse bo gɛnaam gaaba, ken menda ɔɔ koyuma.»

† 3:22 Belzebul ro kuuy gɛn Bubm sitange lɔbu Iblis, naan ken tɔk mind jeege.

4

Kaal naagɥ taar ɣen debm kənd buru
(Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)

¹ Tɛr daala Isa baag dooy jeege taa baar kɛn Galile ki. Taa jeeɣen tus ron ki dɛn se ɓo, ɔlin naan ook ɩng maakɥ markab kɛn do maane ki. Ɔ jee ute dɛndɛ se lɛ, daar do jɛɣ baar ki. ² Gɔtn se naan dooydɛn te nakge dɛna ute doobm kaal naagɥ taara. Maakɥ dooyɩn ki se, naan deekdɛn ɔ: ³ «'Booyki! Deba kalaɣ tɔs kupɩna ɔ teec ɓaa kənd buru. ⁴ Num kɛn naan jaay ɔnd kənd buriɩ se, kupm mɛtiɩ si jɛɣ doob ki ɔ yeelge ɓɔɔy ɓaadɔ naar tuun ɔsiɩ naatn. ⁵ Kupm mɛtiɩ si do naan kɛn gɔtn maakiɩ ɔk koa. Kupm se naar teeco yɔkɔdɔ taa gɔtn se, naanɩn cɛɛɛ. ⁶ Num gaɣ kɛn kaada jaay baag tɔɣɔ se, naan lawaka ɔ tuutu, taa gɔtn se iiriɩ ɔɣ end ɓaa te dɔk eyo. ⁷ Kupm mɛtiɩ se si maakɥ ji kaag kɛn ɔk kɔrɔndɔ. Ji kaagɣ ute kɔrɔndiɩ se teepe ɔ aayiɩ taara ɔ bur se, ɔɣ ooj te eyo. ⁸ Num kupm mɛtiɩ se si do naan kɛn jiga. Gɔtn se naan teece, teepe, am tɔk doa ɔ ɔk kaama. Do kalaɣ ɔk kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen kuuy ɔk kaama dɛna ɔ kɛngen kuuy se ɔk kaama dɛn ciri.» ⁹ Gɔtn se Isa deekdɛn ɔ: «Debm ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se!»

¹⁰ Kɛn Isa iik tɔk naatn cɛɛ jee dɛnge tu se, jee cɛɛɩ ki ute jee mɛtiɩ kɛn sik-kaar-di se tɔnd mɛtiɩ ɔ n'aden taadn tɔɔkɣ mɛtn kaal naagɥ taargen se. ¹¹ Naan tɛrldɛn ɔ: «Nakɣ j'ɔyɩnga kɔy maakɣ *Gaar Raa ki se, *Raa taadsenga mɛtiɩ naase ki. Num gaɣ jee kuuy se taargen se paac, naade booyiɩ aan gɔɔ kaal naagɥ taara, ¹² taa naan se ɓo: Naade aaka naɓo ɔɣ aak ɔk eyo, naade booyo naɓo ɔɣ booy ɔk eyo. Kɛn naade booy ɔkga num, daan naane,

naade terlga maakde do Raa ki əw naan aden təw *kusi-
inde.*»

Isa tək metn kaal naagj taar gen debm kənd buru

¹³ Gətn se, Isa deekden əw: «Kaal naagj taar maam m'taadsesin ese se jaay naase 'booy əkiŋki ey se, num kaal naagj taar ken kuuy paac se, anki 'booy kəkj əw di? ¹⁴ Debm kənd buru se le tec aan gəw debm taad taar Raa. ¹⁵ Jee mətige se tec aan gəw kupm ken si jəj doob ki se. Ken naade jaay booyga taar Raa se, *Bubm sitange naar baado əw taar se maakde ki naatn. ¹⁶ Num jee mətige se, tec aan gəw naan maakin ək koa. Jee se jaay booyga taar Raa se, naar əkin maakde ki ute maak-raapo. ¹⁷ Nabo naade se əj əkin təw eyo, əj taar Raa əl iiri maakde ki eyo, taa naade əj əj te maakde kaam kalaŋ eyo. Ken dubar əjdenge ey le k'baagdenge dabar gen taar Raa sum bo, naade naar rəsn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. ¹⁸ Jee mətige se, tec aan gəw gətn ək jii kaagj ute kərəndina. Naade se booyga taar Raa, ¹⁹ nabo naade uun nirdə do nakge tun do *duni ki, je maala ute nakgen jeege lee dəj se. Nakgen se bo, baado maak-saapde ki əw gaasin taar Raa se əj ted naaba maakde ki eyo. ²⁰ 'Booyki, kupm si do naan ken jiga se tec aan gəw jeegen booy taar Raa əw took aal maakde do ki. Əw taar Raa se əlde naade tedn nakgen bəe bəe. Jee mətige se tec aan gəw gem ken ək kaama bəe bəe, kengen mətige tec aan gəw gem ken ək kaama dena əw kengen kuuy se tec aan gəw gem ken ək kaama den cir se.»

Kaal naagj taar gen ləwmpə

(Lk 8.16-18)

²¹ Ter Isa deekden daala əw: «Nam əwca ləwmpin num, deebin dukulu doŋ ki ne? Lə andin metn danal ki la? Bəeki

* 4:12 Aak Eza 6.9-10.

num, aṅ kuun kəl raan ey la, taa wəər gətə? ²² Taa di nakṅ ko k'kəyṅ se utu toodn tal, nakṅ kən jeege jeel metiṅ ey se, jeege utu 'jeel metiṅ paac. ²³ 'Booyki bεε. Debm ək bi booyo num, booy ək taar se!» ²⁴ Isa tər l' dēekden daala ɔɔ: «Əndki kəndə ute taar naase 'lee 'booyki se. Taar kən Raa εdsesiṅ se, utu asesiṅ dəɔjə, ute nakṅ kən naase 'lee 'dəɔjṅki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiṅ dəɔjṅ dɔocṅ cirr cirr daala. ²⁵ Taa debm ək se j'an kəmb do ki, num debm ək ey ε, kən cəkən naaṅ ək se kic ɔ, j'an təsn naatn.»

Kaal naagṅ taar gən nakṅ teec kaliṅ ki

(Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)

²⁶ Isa tər l' taad daala ɔɔ: «*Maakṅ Gaar Raa se tec aan gəɔ nakṅ ese: deba kalaṅ ɔaa kənd buru maakṅ gətṅ ki. ²⁷ Kən maakṅ nəər kən naaṅ tood toodə lə, katar kən lək ləkε, gətṅ se kupu teec kaliṅ ki ɔɔ teepe, gaṅ naaṅ jeel metiṅ eyo. ²⁸ Naaṅ se, tɛd kupu teec kaliṅ ki, teepe, am tək doa ɔɔ do se ək kaama jiga. ²⁹ Kən debm maakṅ-gətə jaay aak nakiṅ aacga se, naaṅ uun gərɔ, baag kəjṅ nakiṅa, taa kaadn kəjə se aanga.»

Kaal naagṅ taar gən kaam nakṅ k'daniṅ mutard

³⁰ Tər Isa taad ɔɔ: «*Maakṅ Gaar Raa se maam m'an kəmb bεε ute di? Ɔɔ ute kaal naagṅ taar gay jaay maam m'an taadiṅ jeege tu se? ³¹ Maakṅ Gaar Raa se tec aan gəɔ kaam nakṅ k'daniṅ mutard. Kən j'utu j'əciṅ kəɔc naaṅ ki se, naaṅ baat cir kaam nakgen do naaṅ ki se paac. ³² Num gaṅ k'j'əciṅga num, naaṅ magal cir nakgen teec maakṅ ɔar ki se paac. Naaṅ teep tɛd magala, təp tɛd letε ɔɔ bini yeelge kic ɔ ɔaado uj kujdege do ki.»

³³ Isa dooy jeege ute kaal naagṅ taarge dɛna tec aan gəɔ napar naangen ese se ɔɔ naaṅ taadden Taar Raa kən naade aṅ kəṅ kaasn gən booy kəkə. ³⁴ Naaṅ dooy jeege ute kaal

naagr̃ taara salal. Num ken naañ ðəppga kaliñ ki ute jee metiñ ki num, naañ inj̃ təkdeñ metinã.

Isa ək daar kuulu
(Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Bii ken se sum bo, aan teger se, Isa deek jee metiñ ki ð: «K'gaañ k'baaki jəñ baar ken kaam naane.» ³⁶ Jee metiñ ki se iiñ əñ̃ jee deñ se ð naade uun markabm ken Isa inj̃ maak ki se ð baansinã. Gətn se markabgeñ kuuy kic bo baa te naade. ³⁷ Gətn se kuulu dəəbə makəñə, əl maane aal walak walak ə ð iiñ dooc dooc maakñ̃ markaba. ³⁸ Gañ̃ Isa aal doñ do wasad ki toof toof bia kaam məətñ maakñ̃ markab ki. Jee metiñ ki tənd duriña deekiñ̃ ð: «Debm̃ dooyje, berə, naajege j'aki kutu ə naai 'tənd met ey bin se geñ dio?» ³⁹ Isa jaay dur se, iiñ aac kaama kuul ki ə deek maane ki ð: «'Doa, 'toof kaam kalar̃!» Gətn se kuulu daara ə gətə do dil. ⁴⁰ Isa deekdeñ ð: «Geñ di jaay naase 'berki bin se? Bəse kic bo əñ̃ aalki te maakse dom ki ey la?» ⁴¹ Naade aak nakñ̃ Isa təd se, nirlde tece ə gətn se naade baag taadñ ute naapa ð: «Kese tap bo nar̃a bini, ken kuulu ute maane ki kic bo tookiñ taariñ̃ se?»

5

Isa əd lapia debm̃ kəəñ̃ sitañ ki
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ Gətn se naade aan taa baar Galile ken kaam naane taa naañ jeege tun k'dandəñ Gerazenige. ² Ken Isa ute jee metiñ ki jaay bəəyo naatñ maakñ̃ markab ki sum se, gətn se gaaba kalar̃ naar teeco maakñ̃ iibge tun Yaudge tediño geñ təl taal yodege se ə naañ baa dəəd̃ Isa. Gaabm se ək kəəñ̃ sitañ. ³ Naañ tiñg maakñ̃ iibge tun se ə gaabm se k'dəəkiñ ute ziñziri kic bo, əñ̃ əkiñ eyo. ⁴ Daayum j'aaliñ dəkədəm̃ maala jəñ ki ə jiñ k'dəəkiñ te ziñziri, num gañ̃ naañ gaañ ute dəkədəm̃ maala ə tənd terecñ̃ ute ziñziri se

naatn. Nam nam tōog jaay aṅ kəkɲ daar se gətɔ. ⁵ Nōwɔ katara, daayum, naaṅ tingg maakɲ iibge tu ɔɔ do kəsge tu, naaṅ tōɔf tōoyɔ ɔɔ tōnd gaaj roṅ ute koge. ⁶ Ken naaṅ aak Isa met dək se, naaṅ aaṅ baa erg naaniṅ ki, ⁷ ɔɔ naaṅ ɔɔf ɔy makɔṅ ɔɔ: «Isa Goon *Raa Taaro, j'ɔṅ dɪ ute naai? Bɛɛ, m'aali Raa mindi ki, ɔṅte 'dabaruma.» ⁸ Ken naaṅ taad bin se taa Isa taadɪnga taada ɔɔ: «Sitan, 'teec naatn ro gaab ken se!» ⁹ Tɛr Isa tōnd metn gaaba se ɔɔ: «Naai roi naṅa?» ɔɔ naaṅ tɛrliṅ ɔɔ: «Maam se rom Dɔɔl asgarge, taa naaje k'ro naap ki.» ¹⁰ Naaṅ eemiṅ nɔɔ metiṅ ki kɔni kɔni ɔɔ ṅ'ɔṅte tuurde naatn maakɲ taa naaj ken ese se.

¹¹ Kaam metn kəs ki se ɔk dɔɔl kiṅzirge dɛna gaam gaama. ¹² Gɔtn se sitange eem nɔɔ metn Isa ki deekiṅ ɔɔ: «ɔlje naaje se k'baa kend maakɲ kiṅzirge tun ese se.» ¹³ ɔɔ naaṅ undden kulu. Gɔtn se sitange se teeco ro gaab ken se ɔɔ baa end maakɲ kiṅzirge tu. Dɔɔl kiṅzirgen te dɛnde se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aaṅo girdi girdi bɔoy baa si maakɲ baar ki ɔɔ paac maane ɔɔde. Kiṅzirge se baa baa nakɲ dupu-dio. ¹⁴ Ken jee gaam kiṅzirge jaay aak nakɲ tɛf se, naade dɔɔb aṅ baa taad nakɲ se jeege tun maakɲ gɛgɛr ki ute jeegen iṅg bee naatge tu. ɔɔ jeege se baado aak nakɲ ken tɛf se. ¹⁵ Ken naade aan ɔṅ Isa se, naade aak gaabm ken dɔɔl sitange iṅgo roṅ ki se, naaṅ metekga ɔɔ iṅg kiṅg ute kaliṅ roṅ ki. Ken naade aakiṅ se, beere baa ɔkde. ¹⁶ Jee ken aako nakɲ aan do gaab ken ɔk sitange ute gen kiṅzirge se, naade ɔɔs maaniṅ jeege tu, ¹⁷ ɔɔ jee se baa eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ ṅ'iin ṅ'ɔṅden taa naajde.

¹⁸ Ken Isa ook maakɲ markab ki baa baa se, gaabm tɛdo kɔṅ sitange se eemiṅ nɔɔ metiṅ ki ɔɔ 'baa te naṅa. ¹⁹ Gɔtn se Isa undiṅ te kul eyo, gaṅ naaṅ deekiṅ ɔɔ: «'Baa bei ki ɔṅ jeeige se, 'taadden nakgen paacɲ Raa tɛfi naai ki se, ɔɔ kɛɛjɲ ken naaṅ ɛɛji doi ki se.» ²⁰ Ken naaṅ jaay baa baa se, baag taadn jeege tun taa naaj ken k'dariṅ

Gegergen-Sik taa bæe paacɲ ken Isa tediɲ naaɲ ki se. Ɔɔ jeegen booy taar se, paac se, ɔkden taad eyo.

*Isa tɔɔg cir kɔɔɲɔ ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

²¹ Isa iin gɔtn se ook maakɲ markab ki ɔɔ ɔk terl baado jɛɲ baar ken kaam naane. Ken naaɲ jaay aan se, jee denge se baado tus cɛɛɲ ki. ²² Gɔtn se gaaba kalaɲ k'danɲɲ Jayrus, naaɲ se magal gɛn bæe Yaudgen lee tusn maak ki, baado jaay aak Isa se, erg mɛtn jɛɲ ki. ²³ Naaɲ eemiɲ nɔɔ mɛtiɲ ki kɔni kɔni ɔɔ deekiɲ ɔɔ: «Maam se, goonum mɛnd baat se baa baa kooyo. 'Baado ɔnd ji roɲ ki, taa naaɲ 'kɔɲ lapiɑ ɔɔ 'kiini.» ²⁴ Isa tooko ɔɔ baa te naaɲɑ. Ɔɔ jee te dɛndɛ se ɔk mɛtiɲɑ ɔɔ tuuriɲ kaam ara kaam ara.

²⁵ Gɔtn se mɛnda kalaɲ bini, gɔtn moosiɲ aan sum se ɔɲ daɑr eyo. Moosiɲ se, ɔkga baara sik-kaar-dio roɲ ki. ²⁶ Naaɲ lee dabarga roɲ dɛna gɔtn jee dawage tu ɔɔ utga jɲɲ paac naɔɔ ɔɲ te lapi eyo. Num gaɲ kɔɔɲɲ se cirɲ cir do ki daala. ²⁷⁻²⁸ Num naaɲ booyga ken j'ɔɔs maan Isa se, taa naaɲ se ɔɔ, naaɲ taad ute maakiɲ ɔɔ: «Ken maam m'baa jaay m'utga kaliɲ sum ɔɔ, m'utu m'kɔɲ lapiɑ.» Naaɲ end daan jeege tu, baado naagɲ Isa ki ɔɔ ut kaliɲɑ. ²⁹ Naaɲ ken se sum ɔɔ, moosiɲ nɔɲ daara ɔɔ naaɲ naam ɔk roɲɑ. ³⁰ Gɔtn se Isa naar naam tɔɔgɔ teec roɲ ki se, naaɲ terl aak jee denge ɔɔ tɔnd mɛtdɛ ɔɔ: «Naɲɑ jaay ut kalum se?» ³¹ Gaɲ jee mɛtiɲ ki terliɲ ɔɔ: «Aaka, jeege ɔɔ tuuri kaam ara kaam ara, jaay terl naai 'tɔnd mɛta ɔɔ: «Naɲɑ ɔɔ utum se?» Gɛn di?» ³² Num gaɲ Isa terl aak jeegen gurugiɲ se, taa kaakɲ nam jaay utiɲ se. ³³ Gɔtn se mɛnda se beer baa ɔkiɲɑ ɔɔ roɲ ook marga, taa naaɲ jeel nakɲ aan roɲ ki se. Naaɲ baado ooc mɛtn jɛɲ ki ɔɔ taadiɲ nakɲ ken aan doɲ ki se paac. ³⁴ Isa deekiɲ ɔɔ: «Goonuma, taa naai aalga maaki

dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia; kōōni se ai tēdn dim ey sum.»

³⁵ Ken Isa utu daar taad taad bōrt se sum bo, jeegen iino bee Jayrus ki, naan ken magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, baado taadiñ w: «Berε, gooni menda se le, ooyga; Debm dooy jeege se ōniñ kaam kalañ.» ³⁶ Gañ taar naade se Isa tōnd met eyo. Naan deek Jayrus ki w: «Ōnte 'beere; ond maaki kaam kalañ.» ³⁷ Isa ōñ nam ok metiñ eyo wop Pier, Jak, ute genaan Jan sum. ³⁸ Ken naade jaay aan maakñ bee ken gen magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Isa aak jeege se tēd gaaja gaaja, jee metinge eem keeme, kengen metinge tōy tōyo se. ³⁹ Isa end maakñ bee ki se deekden w: «Gen di jaay naase eemki w 'tēdki gaaja gaaja se? Berε, goon se le ooy te eyo; naan tood tood bi sum.» ⁴⁰ Gōtn se naade baagiñ tooy koogo metiñ ki. Gañ Isa tuur wōd jee se paac naatn, wop bubm goono ute kōna w jeegen baado ute naan se. Gōtn se, Isa end maakñ bee ken j'aal goono maak ki se. ⁴¹ Naan ok ji goono w deekiñ w: «*Talita kuum!*» Taar se je deekñ w: m'deeki m'w goon menda, iini!

⁴² Gōtn se goon menda naar iini w baag lea. Goon menda se goon baara sik-kaar-dio. Ken jeege jaay aak nakñ se, baa deel dode w okden taad eyo. ⁴³ Gañ Isa deñden w: «Nakñ se, j'ōnte taadn nam ki.» Ter deekden w: «Goon menda se j'ediñ kōw.»

6

Jee Nazaret aal Isa maak ki eyo

(Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)

¹ Isa iin ōñ gōtn se baa maakñ naaniñ ki w jee metiñ ki baa te naana. ²*Bii sebit jaay aan se, naan end maakñ *bee ken Yaudge lee tusn maak ki w baag dooy jeege. Jee den ing booy taar naan ing taad se, taar se tap bo okden taad

eyo. Naade taad ɔɔ: «Nakgen se tap bo naan ɔŋiŋo gay? Ɖɔ jeel-taar se nanja bo taadiŋo, jaay ɔliŋ tɛd nakŋ-kɔɔbŋen bin se? ³ Naan se debm tirdŋ goon Mari, kɛn lee cɔɔc daap nakge se ey la? Naan se gena Jak, gen Joos, gen Jud, ute gen Simon ey la? Ɖɔ genaangen mendge bo utu tiŋg te naajege ara ki ey la?» Kɛse bo nakŋ kɛn tɛddɛn naade ɔŋ aal maakde don ki ey se. ⁴ Gɔtn se Isa taaddɛn ɔɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, jeege paac aaliŋ maak ki, num kɛn aaliŋ maak ki ey se, jee maakŋ naanŋi ki, taasiŋge, ute jee kɛn maakŋ beɛŋ ki.» ⁵ Gɔtn se Isa ɔŋ tɛd te nakŋ-kɔɔbŋm gam eyo, nabo tɔnd jii bo do jee kɔɔŋge tu kandum bin sum ɔɔ naade se ɔŋ lapi. ⁶ Kɛn Isa jaay aakde naade baate tookŋ kaal maakde don ki se, tap bo, ɔkiŋ taad eyo.

*Isa ɔl jeengen sik-kaar-di se naaba
(Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)*

Gɔtn se Isa iin baa lee dooy jeege maakŋ naanŋe tun cɛɛ gɛgɛr Nazaret ki. ⁷ Naan danjo jee metiŋ kɛn sik-kaar-di se baagde tɔl naaba jeege di dio. Gɔtn se naan ɛddɛn tɔɔgɔ gen cir sitange, ⁸ ɔɔ deɣden ɔɔ: «Ɖnte 'kuunki dim gen kɔkŋ doobo; ɔnte 'kuunki kɔsɔ, ɔnte 'kuunki bɔɔnɔ, ɔnte 'kuunki gurs, num kɛn 'baaki baa se, 'tɔski sirdge bo jisege tu sum. ⁹ 'Tɔlki saasege jesege tu num gan ɔnte 'tɔski kalge di dio.»

¹⁰ Ter naan deekden daala ɔɔ: «Kɛn naase aankiga jaay, endkiga bee nam ki num, iŋgki gɔtn ese sum bini anki kiiŋ baa maak ki. Ɖnte baaki bee nam kɛn kuuyu. ¹¹ Gɔtn naase 'baaki jaay jeege baate dɔɔdŋ kɔkse se ɔɔ baate booy taarse num, naase 'teec ɔndeki naanŋe ɔɔ kɛn 'teecki teec se, 'kudŋ jesege tu kic bo 'tupdenki naatn. Taa kɛse adɛn tɛdŋ saadɛ.» ¹² Kɛn naade jaay baa se taad taar *Raa jeege tu deekden ɔɔ k'tɛrl maakde. ¹³ Naade tuur sitange dena

ro jeege tu ð jee k  nqe dena naade  tden uubu rode ki
   naade edden lapia.

**E rd t  l Jan-Batist*

(Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)

¹⁴ Gaar E rd se booy jeege   s maan Isa, taa nookin
eem d  d g  t  baa se paac. Jee m tinge   : «Jan-Batist
bo duroga daan yoge tu. Taa naan se bo Raa edinga t  g 
gen t dn nak -k  bge.» ¹⁵ Jee m tingen kuuy se deek   :
«Naan bo *Eli*.»    jeegeen kuuy daala deek   : «Naan
se debm taad taar teeco taar Raa ki tec deb kalan maak 
jeejege tun taad taar teeco taar Raa ken do d kin se.»
¹⁶ Ga  ken E rd booy j'  sin maan Isa se, deek   : «Kese
Jan-Batist ken maam m' l k'gaan don se bo duroga daan
yoge tu.»

¹⁷⁻¹⁸ Ken naan taad bin se taa naan  kga k k E rdiad,
mend genaan Pilip. Num gan Jan baado deekin   : «K k 
naai  k mend genaai se doobin eyo.» Taa naan se bo, E rd
 l k'j' k k'd  ko Jan     l k'baa k'j' lin maak  dangay ki.
¹⁹ Taa naan se bo, E rdiad kic bo  k Jan ute taar-maaka.
Naan je doobm an t  l bo, gan  j eyo. ²⁰ E rd se aal Jan
maak ki taa naan jeele Jan se t d nakge te doobina, naan
se debm *salal. Taa naan se bo, E rd aakin don ki. Ken Jan
jaay baaga taadn taara num, doobm ron tap bo, naan jeel
eyo. Ute naan se kic bo, ken Jan jaay baaga taadn taara
num, E rd booy se, maakin raapo. ²¹ Ga  bii kalan se,
E rdiad  j doobm gen t dn nak  ken naan maakin jen ro
ki, kaad ken E rd t d t d maak-raapm bii koojin se. E rd
t d k  t  te kaaye dena, danjo jee magalgen cčn ki, magal
asgaringe    magalgen taa naan Galile ki kici. ²² Ken jeege
jaay tus maak  bee ki gen t dn maak-raapde se, g tn se

* ^{6:15} *Eli se debm taad taar teeco taar Raa ki do d kina   
naan se Raa uun baansinga maak  raa ki, ooy te eyo. Aak
2Gar 2.11.

goon Erōdiad mēnda se, baado end ɔŋde ɔɔ baag daama. Ken Erōd te jeenŋe jaay aakiŋ naaŋ daam daama se, naade paac maakde raapo. Taa naaŋ se, gaarge taadiŋ ɔɔ: «Nakŋ naai maaki je se, 'tōnd metuma, m'aisiŋ keda.»²³ Naaŋ deekiŋ ɔɔ: «Maam se m'naam roma, nakŋ naai 'je di di bini cēsŋ taa naaŋum kic bo, m'aisiŋ keda.»²⁴ ɔɔ goono se teec baa tōnd metn koŋa ɔɔ: «Kaaya, maam se m'tōnd metn nakŋ gay?» Gaŋ koŋ terliŋ ɔɔ: «'Baa 'deek ɔɔ: maam se m'je do Jan-Batist.»²⁵ Gōtn se, goono naar end baa ɔŋ gaarge, deekiŋ ɔɔ: «'Gaŋ edumo yōkōdō do Jan-Batist se maakŋ supura ki.»

²⁶ Ken gaarge jaay booy taar se, maakiŋ tuju. Nabo aan gōɔ naaŋ naamga naam taariŋ naan jeege tu se, doobm naaŋ an kōɔdn doŋa se, gōtō.²⁷ Gōtn se sum bo, gaarge naar ɔl asgar taa ano baa ute do Jan-Batist. Asgar se iin baa gaŋo do Jan-Batist maakŋ danggay ki.²⁸ Naaŋ uuniŋo do Jan se maakŋ supura ki, baado ediŋ goon mēnd ki ɔɔ goon mēnd se uun baa ediŋ koŋ ki.²⁹ Ken jee metn Jan jaay booyo ɔɔ mēlde ooyga se, naade uun baa duubiŋa†.

*Isa ed kōsɔ jeege tun dupu-mii
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

³⁰ *Jee kaan naabm Isage baado tus cēsŋ ki ɔɔ taadiŋ nakgen paacŋ naade tēdo ɔɔ dooy ken naade dooyo jeege.
³¹ Gōtn se ɔk jeege dēna, jee baa baao, jee terlo terle, gōtn naade an kōs kic bo gōtō. Taa naaŋ se, Isa deekden ɔɔ: «Naase se, iik 'tōk 'baaki do kōd-baar ki taa aki baa tōl kōɔr se cōkō.»³² Gōtn se naade ook maakŋ markab ki ɔɔ gaŋ baa do kōd-baar ki kalde ki.³³ Gaŋ naade jaay baa baa se, jee dēn se aak jeeldega. Gōtn se naade naar teeco

† 6:29 Yaudge se naade duub yodege naar ki eyo, num naade tōl taaliŋ maakŋ iibge tu.

maakŋ gegerge tu paac, naade aan̄ deel naan ki te jede. Gōtn naade baa baa se, naade bo noŋ aan deete.

³⁴ Ken Isa aan jaay booyo maakŋ markab ki se, naan̄ aak jee denge se, naan̄ ejden dode ki, taa jeege se tec aan gō baatgen ok debm gaam eyo do gōtn se naan̄ baagde dooy ute taarge dena. ³⁵ Gōtn se, jee metin̄ ki aak kaada baa se, baado oŋina deekin̄ do: «Bere, gōtn ese daanin̄ kod-baara, dok ute bea do kaada le kic bo baaga. ³⁶ Jeege se onde wookŋ baa bee naatge tu ute maakŋ naange tun gōor gōor ute gōtn ese se, gen baa je dugŋ nakŋ koso.» ³⁷ Garŋ Isa terlden do: «Jeege se, naase mala eddeki koso!» Gōtn se naade deekin̄ do: «'Je j'ade baa dugŋ mappa gen tamma kaaru di[‡] jaay j'aden kedn̄ naade kos la?» ³⁸ Isa deekden do: «Naase okki mappa kando? 'Baa aakin̄ki tu!» Ken naade baa aakin̄ se, terl baado taadin̄ do: «Naaje se j'ok mappa mii ute kenjge dio.»

³⁹ Gōtn se Isa taad jeege tun metin̄ ki do jee se paac gaandeki doolo doolo do k'j'ing do mu zerge tu. ⁴⁰ Naade ing rees se: jee metingen kaaru kaaru, jee metingen si-mii si-mii. ⁴¹ Gōtn se Isa tos mappan mii ute kenjgen di se jin̄ ki, uun kaamin̄ raan, toom Raa, mappa se naan̄ dupina do edin̄ jeege tun metin̄ ki do naade baa nigin̄ jeege tu. Do kenjgen di se kic, Isa gaan̄ nigin̄ jeege tu paac. ⁴² Do gōtn se naade paac os deren̄ ute maraadde. ⁴³ Togŋ mappan naade os doo se, k'tuunin̄ se dooc gorn̄o sik-kaar-dio do kenjgen naade os se kic bo dooga. ⁴⁴ Jeege os paac se, naade gaabge dupu-mii.

*Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)*

[‡] 6:37 Tamman ken kaaru di se aas te gursn debm tedn̄ naabm j'ogin̄ gen bii kaaru dio.

⁴⁵ Naan̄ ken se sum bo, Isa deek jeege tun metin̄ ki do k'l'ook maakn̄ markab ki, k'gaan̄ k'deel k'baa do j̄en̄ ken naane kaam aak geger Betsaida kor naan̄ utu wook wook jeege se. ⁴⁶ Ken Isa wook jeege aas se, naan̄ iin̄ baa ook do kos ki gen keem Raa. ⁴⁷ Ken markaba jaay aan daan maane ki se, kaada baaga do Isa doo do j̄en̄ ki kalin̄ ki. ⁴⁸ Kaad̄ ken Isa jaay aakde, naade dabar gen deepm maane taa kuulu ol deeb dode ki se. Ken goto doo pga baata aki kiip se, Isa baa kon̄ jeenge se, leedo do maane ki, sakde omb beye aan goo adega deele. ⁴⁹ Ken naade jaay aak Isa lee lee do maane ki se, naade aakin̄ se saap do nirl nam. Gotn se naade baag toodn̄ tooyo, ⁵⁰ taa naade paac aakinga, kese bo teecden nirlde. Gan̄ Isa naar taad̄den do: «Okki maakse tooyo. Unte 'beerki, kese maama.» ⁵¹ Naan̄ ook maakn̄ markab ki ute naade. Gotn se kuulu daara, num nakn̄ se deel dode do okden taad̄ eyo. ⁵² Taa nakn̄-kooom̄ naan̄ ted ro mapp̄a ki se, naade ond te te metin̄ eyo, taa bide on̄ booy ok metn̄ nakn̄ se eyo.

Isa ed̄ lapia jee koon̄ge tun taa naan̄ Genezar̄et ki

⁵³ Ken naade gaan̄ baar jaay aan taa naan̄ Genezar̄et ki se, naade baa daar j̄en̄ ki do dook markabde. ⁵⁴ Ken naade jaay booyo maakn̄ markab ki naatn̄ se, jee se naar baa aak jeel Isa. ⁵⁵ Jeege se aan̄ wook taa naan̄ ken se paac do tuuno jee koon̄ge do nakn̄ tood̄dege tu do baano gotn̄ naade booy j'oo Isa utu se. ⁵⁶ Gotn̄ naan̄ aanga tak se, ken maakn̄ gegerge tu, maakn̄ naan̄ baat ki, ken maakn̄ naan̄ magal ki, lo ken bee naat ki, jeege baano ute jee koon̄dege boor ki. Do naade sel metn̄ Isa do n̄'ond̄e num naade kutn̄ taa kalin̄ sum. Do jeegen paacn̄ ut taa kalin̄ se, on̄ lapia.

7

Isa taad te nakŋ bugŋ Yauŋde
(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)

¹*Parizige ute jee jeel taadŋ tɔɔŋ metn Ko Taar Raage kandum iino Jeruzalem ki, baado tus goŋn Isa ki. ²Goŋn se naade aak jee metiŋ ken metiŋge se, tug te jidege aan goŋn gen bugdege ey sum bo, baag kɔsɔ. ³Taa Parizige ute Yauŋde paac se uun nakŋ bugdege. Ken naade jaay tug te jidege aan goŋn gen bugdege ey se, naade ɔs dim eyo. ⁴Ken naade baaga suuk ki jaay baadoga num, naade tug rofe jaay baag kɔsɔ. Num naan se sum eyo, ted nakŋ bugdegen kuuy kic dena aan goŋn ken ɔp kɔɔpdege, nakŋ takŋ maandege ɔ gidirdege.

⁵Parizige ute jee jeel taadŋ tɔɔŋ metn Ko Taar Raage se tɔnd metn Isa ɔ: «Taa di jaay jee meti ki baate kuun nakŋ bugjege se? Gen di jaay naade tug te jidege aan goŋn gen bugjege ey sum bo, baag kɔsɔ se?» ⁶Isa terlden ɔ: «Naase maa jee maakse dio! Do dɔkiŋ kic se Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki ɔ:

*Jeegen ese se tɔɔmum ute taarde sum,
ey num maakde se dom ki eyo.*

⁷Ken naade baadoga kerŋŋ naanum ki gen keemum kic bo,
cer sum,
*taa nakŋ ken naade lee dooy jeege se le,
dooyde ute nakŋ ken jikilimge lee ted se sum.**

⁸Nakŋ ken *Raa taad ɔ gen teda tap bo, naase ɔŋki ɔ uunki nakŋ jikilimgen lee ted se bo ciri.»

⁹Ter Isa taadden daala ɔ: «Nakŋ ken Raa taad gen teda tap bo, naase 'resɔŋki naatn ɔ 'tedki bo nakŋ bugsege.
¹⁰Ey num *Musa taad ɔ ne: 'Sook koi ki te bubu ki.†

* 7:7 Aak Eza 29.13. † 7:10 Aak Dt 5.16.

«Ter naan taad daala ɔ: *Debm jaay naam kon te bubin se k'toolina.*‡

¹¹⁻¹² «Num gan naase se, 'taadki ɔki nakɲ ken deba kedn kon ki ey ɛ bubin ki se, jaay deekga ɔ: «Kese tedga korban.» Korban se je deekɲ ɔ: nakɲ se ɔppga gen Raa. ɔki, debm bin se kɔɲ noogɲ kon ute bubin ey sum. Ken bin se naan je tedn be kon ki ute bubin ki kic num, naase 'gaasinɲki. ¹³ 'Tedki bin se, naase 'tujki taar Raa, 'dooyki jeege bo ute nakɲ bugsege. ɔ naase utu 'tedki nakgen kuuy dena tec napar nakgen se.»

Nakɲ tuj debkilimi naan Raa ki

¹⁴ Gɔtn se Isa danɔ jee denge daala ɔ deekden ɔ: «Udki bia ɔ 'booy ɔkki taar ken maam m'asen taad se! ¹⁵ Ken tuj debkilimi naan Raa ki se nakɲ naan uun ɔl taarin ki jaay baa maakin ki se eyo, num gan nakɲ iinɔ saarin ki jaay teec taarin ki se bo, ken tujin naan Raa ki. ¹⁶ ['Booyki beɛ, debm ɔk bi booyo num, 'booy ɔk taar se.]§

¹⁷ Ken Isa jaay iin ɔɲ jee denge ɔ baa been se, gɔtn se jee metin ki tɔnd metina ɔ: «'Taadjɲ tu metn kaal naagɲ taar se.» ¹⁸ ɔ naan terlden ɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkki metin ey ne? Naase 'jeelki ey la nakɲ ken debkilimi ɔs jaay booy baa maakin ki se an kɔɲ tujin naan Raa ki eyo. ¹⁹ Taa nakɲ debkilimi jaay ɔs se, booy baa maakin ki ɔ tedga num, baa naamin ci naatn.» Ken Isa taad bin se ɔ nakɲ kɔsɔ paac se ɔk taar eyo, debkilimi 'kɔɲ kɔsɔ. ²⁰ Isa terl taadden daala ɔ: «Nakɲ iinɔ saapm debkilim ki jaay teec taarin ki se bo, ken tujin naan Raa ki. ²¹ Taa saapgen jig ey paac se teeco maakɲ debkilim ki. Kese bo ken ɔl jeege lee ees naapa ren ren, boogo, tɔl jeege, ²² ees mend jeege ɔ gaabm jeege, ted jee tamage, ted *kusin

‡ 7:10 Aak Ekz 20.12, 21.17 ɔ Dt 5.16. § 7:16 Bersen ara se maakɲ kitapgen metinge se gɔtɔ.

baa ute naande, aan jeege dala, ted nakn maakde jea, ted maak-kilimi ro jeege tu, naaj jeege, nook rode do alde naade ted jee derlge. ²³ Nakgen kusiñ ese paac se teeco saapm debkilim ki, kese bo ken tujin naan Raa ki.»

Mend se mend Yaud eyo do aal maakin do Isa ki
(Mt 15.21-28)

²⁴ Ken Isa taad nañ taarin se, naan iin on gotn se do baa taa nañ Tir ki. Naan aan se, end maakñ bee ki. Naan je nam jeel gotin eyo, nabo on te gotn naan an koom eyo. ²⁵⁻²⁶ Gotn se menda kalañ bini, mend Yaud eyo. Naan se mend Penisi ting taa nañ Siri ki do naan ok goon menda do goonin se ok koon sitan. Mend se booyga j'os kos maan Isa, gotn se naan naar baado onina, erg metn jen ki do tond metin do n'tuuriñ sitan ro goonin ki se naatn. ²⁷ Gan Isa taadin do: «On gaange se os aasde jaayo. Met ki eyo ken gaange os deren te ey sum bo k'tosn kedn kosn se gaan besge tu.» ²⁸ Num gan menda se terlin do: «Deere Meluma, kosn si ji gaange* tu metn tabil ki se bo gaan besge tuun do.» ²⁹ Isa terlin do: «'Baa, do taari ki se gooni sitan teec oninga.» ³⁰ Ken menda jaay terl aan been ki se, on goonin sitan teec oninga ron toolinga, tood tood danal ki.

Isa ed lapia debm duguy ki
(Mt 15.29-31)

³¹ Naan ken se, Isa iin on taa nañ Tir do terl baa taa nañ Sidon ki do naan aal kaam taa nañ ken k'darin Gegergen Sik jaay ok terlo kaam aak taa baar Galile. ³² Gotn se j'ok k'baano ute debm duguyu do debm duguy se ken taad kic bo j'on k'booy k'j'ok mec eyo, jeege eem noo metn Isa ki do n'ond jin don ki taa an kedn lapia. ³³ Isa ok gaabm se,

* 7:28 Gaan Yaudge se naade ted rode aan goo gaangen maakñ bee ki do jee metjil naade ey se naade aakde aan goo besge.

baansin dək ute jee denge, ol jinā bin ki əw tərɫ tup booro jin ki əw ut rəwɲina. ³⁴ Gətn se naan̄ uun kaamin̄ raan əw ol koŋ pirr əw naan̄ deek gaab kən se əw: «Eppata!» Eppata se je deekŋ əw: əwəw! ³⁵ Gətn se gaaba naar booyo, rəwɲin̄ tərɫ əw naan̄ baag taadn̄ cey. ³⁶ Isa taadden əw j'əwntə taadn̄ nam ki. Gaŋ jee se taad̄ jeege tu uun sird sird. ³⁷ Naade aak nakŋ se deel dode əw əkden taad̄ eyo, deek əw: «Naan̄ se tɛdn̄ nakgen paacŋ jig aak eyo. Tɛd̄ jee duguyge booyo əw jee əŋ taad̄ taar ey kic bo taada!»

8

Isa ɛd kəsə jeege tun dupu-səw
(*Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44*)

¹ Maakŋ biige tun se, jeege baado tus den daala num dim naade kəs kic bo gətə. Gətn se Isa daŋo jee metin̄ ki əw taadden əw: ² «Jee den ese maam m'aakde se m'ɛɛjdenga dode ki, taa naade tɛdga bii mətə ute maama əw dim kəsde gətəga. ³ Kən m'əwnden naade baaga ute bode num, naade baa baatn̄ doob ki, taa jee metiŋge se iin̄o gətn dəkə.» ⁴ Jee metin̄ ki tərɫin̄ əw: «Gətə ɛ dək ute bea; gətn ara se j'ade kəŋ mappa gay jaay j'ade kɛdn̄ naade kəsn̄ dɛrɛŋ se?» ⁵ Isa tənd mɛtdɛ əw: «Naase tap bo əkki mappa kando?» Əw naade tərɫin̄ əw: «Naaje k'j'ək cili.» ⁶ Gətn se Isa deek jee denge tu əw k'j'iŋg naan̄ ki. Naan̄ təs mappan̄ cili se jin̄ ki, təəm *Raa aas se, naan̄ dup ɛdin̄ jeege tun metin̄ ki əw naade baa nigin̄ jee denge tu. ⁷ Naade ək kən̄jge sɛem sɛem kandum bin kici. Taa naan̄ se Isa təəm Raa kici əw deek jee metin̄ ki əw baa nigdesin̄ki kici. ⁸ Gətn se jeege əs dɛrɛŋ ute maraadde. Əw togrŋ əp se, jee metin̄ ki təs əmbin̄ maakŋ gərŋge tu cili. ⁹ Jeege əs se baa baa nakŋ dupu-səw. Jaay Isa əlden k'wək k'baa. ¹⁰ Gətn se naan̄

naar ook maakḡ markab ki ute jee meṡiṡ ki ɔ gaṡḡ ba
taa naaṡ ken k'daṡiṡ Dalmanuta*.

Isa ute magal Yaudge

(Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)

¹¹ *Parizige baado baag naaṡṡ ute Isa. Naade je aṡṡ goom
kaṡḡ do taariṡ ki, tɔnd meṡiṡ ɔ ṡ'ṡedden naḡḡ-kaṡḡm ken
iiṡṡ goṡṡ Raa ki. ¹² Isa ɔl koṡṡ pirr, deek ɔ: «Jee duni ken
ḡorse jaay je naḡḡ-kaṡḡ se geṡ di? 'Booyki beḡ, m'asen
taada, jee se j'aden ṡedṡ naḡḡ-kaṡḡm gam eyo.» ¹³ Goṡṡ se
Isa ute jee meṡiṡ ki iiṡṡ ɔṡde, ook maakḡ markab ki ɔ gaṡṡ
deel baḡ jeḡḡ ken kaam naane.

*ɔndki kɔndɔ ute dooy geṡ *Parizige ute geṡ *Eroḡ*

¹⁴ Ken naade baḡ baḡ te markabde do maane ki se, jee
meṡiṡ ki aak se ɔpdeṡga mappḡ kalaḡ sum, taa naade
dirigdenoga ṡaso te mapp eyo. ¹⁵ Goṡṡ se Isa baagde
deje ɔ: «ɔḡḡki dose ɔ ɔndki kɔndɔ ute ɔrom Parizige ɔ
ute geṡ Eroḡ se.» ¹⁶ Goṡṡ se jee meṡiṡ ki baag naaṡṡ ute
naapa se, taa naade ṡaso te mapp eyo. ¹⁷ Gaḡḡ Isa jeelga
maak-saapde se deekden ɔ: «Taa di jaay naase 'naajki ute
naapa ɔ k'j'uunkiro te mapp ey se? 'ḡorse kic ḡo naase
aak ɔkki te eyo ɔ 'booy ɔkki te ey rok la? Loḡu 'booy
ɔkki te meṡṡ taar se ey le? ¹⁸ Naḡḡ maam m'ṡed se, naase
aakiṡkiga naḡo aak ɔkiṡ te eyo ɔ naḡḡ maam m'taadsen
se 'booyki naḡo 'booy ɔkiṡ te eyo. Naase 'saapki tu, ¹⁹ ken
m'dup mappan mii jaay m'ed gaabge tun dupu-mii ɔs se,
ken ɔp se naase 'tuun 'doockiro goṡṡṡ kando?» Naade
ṡerliṡ ɔ: «Sik-kaar-dio.» ²⁰ «ɔḡ ken m'dupo mappagen cili
jaay m'ed jeege tun dupu-ɔḡ ɔs se, meṡ kaṡṡiṡ se naase
'ṡaskiro goṡṡṡ kando?» Naade ṡerliṡ ɔ: «Cili.» ²¹ Goṡṡ se

* 8:10 Dalmanuta se naaṡṡ geḡgeḡ ute baar Galile ki se, naaṡṡ sak
kaam kaada toocṡṡi.

Isa terl taadfen daala ɔɔ: «Te naan̄ se kic ɓo, naase 'booy ɔkki te ey ɓort la?»

Isa ɛd lapia debm kaam-tɔɔk ki

(*Mk 10.46-52; Jn 9.1-11*)

²² Isa ute jee metin̄ ki jaay aan naan̄ ken Betsaida ki se. Gɔtn se jeege ɔk ɓaano ute debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ eemin̄ nɔɔ ɔɔ n̄'ɔl jin̄ n̄'utin̄a. ²³ Isa ɔk ji debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔ tɔɔd teecnsin̄ naata maakɗ naan̄ ken se. ɔɔ naan̄ baagin̄ tupm ɓooro kaamin̄ ki ɔɔ ɔnd jin̄ don̄ ki ɔɔ tɔnd metin̄a ɔɔ: «Naai aak dim lɔɓu gɔtɔ?» ²⁴ Debm kaam-tɔɔkɔ se ɔɔd kaamin̄a ɔɔ deek ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'aak jeege lee lea, nabo m'aakden tec aan gɔɔ kaagge.» ²⁵ Gɔtn se, Isa terl ɔnd jin̄ kaam gaab ken se daala ɔɔ gaabm se ɔɗ lapia, kaamin̄ ɔɔd aak kelɛɗ. ²⁶ Isa taadin̄ ɔɔ: «Ɔn̄te 'kaal ute maakɗ bea ɔɔ uun ɔoobi, 'ɓaa ɓei ki.»

Pier taad ɔɔ Isa se naan̄ ɓo *al-Masi

(*Mt 16.13-28; Lk 9.18-27*)

²⁷ Isa iin̄ ɓaa ute jee metin̄ ki, ɓaa maakɗ naan̄ge tun cɛɛ geger Sezare ken taa naan̄ Pilip ki. Ken naade ɓaa ɓaa ɔoob ki se, Isa tɔnd metde ɔɔ: «Gen jeege tu num, maam se tap ɓo m'naja?» ²⁸ Naade terlin̄ ɔɔ: «Jee metin̄ge ɔɔ naai Jan-Batist, jee kuuy ɔɔ naai *Eli; kengen kuuy taad ɔɔ naai se deb kalarɗ maakɗ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkin̄ se.» ²⁹ Num Isa tɔnd metde daala ɔɔ: «Gen naase ki num, ɔɔki maam tap ɓo m'naja?» Pier terlin̄ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi.» ³⁰ Gɔtn se Isa aacden kaama ɔɔ taar se j'ɔn̄te ɓaa taadn̄ nam ki.

Isa taad taa yona ute gen duriɗa

³¹ Gɔtn se, Isa baag dooy jee metin̄ ki ɔɔ ɓɛeki se, *Goon Deba se utu 'dabar kusin̄ aak eyo. Magal taa ɓee Yaudge, *magal jee tɛdn̄ serke Raage tu, ute jee jeel taadn̄ tɔɔkɗ metn̄ Ko Taar Raage, naade se utu an̄ kɔɔdn̄ kundu ɔɔ

utu an̄ tɔɔɔ. Naan̄ ooy, tɛdga bii mɔtɔ jaay bo sɔm, adɛ duru. ³² Taar se naan̄ taaddesin̄ tal tal. Gan̄ gɔtn se Pier dan̄ baansin̄ cɛɛs ki ɔɔ baagin̄ mooyo. ³³ Num gan̄ Isa tɛrl aak jee metin̄ ki, aac kaama Pier ki, deekin̄ ɔɔ: «*Bubm sitange, iik naatn̄ cɛɛm ki gam naane! Taa saapm naai se gen Raa eyo, kɛse saapm jikilimge.»

Isa se j'an̄ daan̄ j'ɔɔ di

³⁴ Gɔtn se Isa dan̄o jee dɛnge ute jee metin̄ ki, taaddɛn ɔɔ: «Debm jaay je am daan̄ num, 'baatn̄ ron̄ mala, 'kuun kaagɲ yon̄a† jaay bo am daana. ³⁵ Taa debm jaay je kaaj̄n̄ kon̄ se utu an̄ kutu naan̄ Raa ki, ɔɔ debm ut kon̄a taa maama ɔɔ taa Labar Jiga se utu an̄ kaaja. ³⁶ Kɛn debm jaay *duni ute magalin̄ bo kaam jin̄ kic num, kɛn naan̄ kutn̄ kon̄ naan̄ Raa ki se, naan̄ an̄ kɔɲ di ro ki? ³⁷ Ey num debkilimi se kon̄a se, naan̄ an̄ dugin̄ ute dio? ³⁸ ɔɔ jee dunia kɛn bɔrse tɛdga jee *kusinge ɔɔ tujga ɔrmdɛ naan̄ Raa ki se, naan̄ naadɛ ki se jaay debm tɛd sɔkɔn̄ɔ taa maama ɔɔ taa taarum se, maam *Goon Deba kic bo sɔkɔn̄ɔ utu am tɔɔl taa naan̄ kici, biin m'adɛ baam̄ maakɲ Gaar Bubum ki ɔɔ ute gen kɔdɪngen *salal se.»

9

¹ Gɔtn se Isa deekɛn daala ɔɔ: «Deere, 'booyki bɛɛ, m'asen taada: maakɲ jeege tun bɔrse utu ara se, mɛtinge se kooy ey sum bo utu kaakɲ maakɲ *Gaar Raa kɛn adɛ booy te tɔɔgin̄a.»

**Raa ooj ro Isa*

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

² Kɛn bii mɛcɛ jaay deel se, Isa dan̄ Pier, Jak ute Jan ɔk baandɛ do ko ki jɛrlɛ kalɛ ki. Kɛn naadɛ aan se, gɔtn se

† 8:34 Kɛse je deekɲ ɔɔ naai 'tookɲ dabar bini gen kooy taa Isa aan gɔɔ kɛn Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

Raa ooj terliṅ roṅa naande ki. ³ Kalinge baa tɛd raap lak lak ɔ ɔmb met ki birinṅ birinṅ. Debm do naanṅ ki jaay kecnṅ kɔɔdnṅ kalinṅ aan gɔɔ naanṅ se, gɔtɔ. ⁴ Gɔtn se, jee metinṅ ken mɔtɔ se naar aak *Eli ute *Musa teec naande ki, daar taad taad ute Isa. ⁵ Pier deek Isa ki ɔ: «Debm dooyje, bɛeki num, j'aki kingṅ gɔtn ara ki bo jiga; ɔṅ j'asen taal daabge mɔtɔ, kalaṅ naai ki, kalaṅ Musa ki ɔ kalaṅ Eli ki.» ⁶ Ken naade beere jaay baa ɔkde se, taar ken Pier taad se kic bo taad rɛṅ sum, jeel metinṅ eyo. ⁷ Gɔtn se, gapara naar baado deebde bat. ɔɔ maakṅ gapar ki se, k'booy mind deba taad ɔ: «Naanṅ se Goonuma, ken maam jɛna. 'Booy uunki taariṅa!» ⁸ Gɔtn se, jee metinṅ ki naar terl aak ceesde ki se, nam gɔtɔ ɔp Isa kalinṅ ki bo ute te naade sum. ⁹ Kaad ken naade utu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa dejde ɔ: «Bɛɛ, nakṅ naase aakkiro se, ɔṅte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se ade dur daan yoge tu jaayo.» ¹⁰ Gɔtn se naade uun taariṅa, gaṅ naade naaj ute naapa do taar ken naanṅ taad ɔ utu ade dur daan yoge tu se, taar se tap bo, je taadn ɔ di?

¹¹ Gɔtn se naade tɔnd metinṅ ɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn tɔɔkṅ metn Ko Taar Raage taad ɔ Eli ade baa jaay *al-Masi ade baa se?» ¹²⁻¹³ Naanṅ terlden ɔ: «Deere, Eli utu ade baao ɔ naanṅ bo utu tɔnd daapm nakge paac ute doobiṅ jaayo. Num 'booyki m'asen taada: Eli se le baadoga, nabo jeege tɛdinga nakṅ naade maakde je donṅ ki, aan gɔɔ ken Kitap taado do dɔkiṅa. Num ter maakṅ Kitap ki se, Raa taadga taad kic ey la ɔ Goon Deba se, utu dabar kusina ɔ jeege utu anṅ baate.»

Isa ed lapia goon ken ɔk kɔṅṅ sitan

(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ Ken Isa ute jee metinṅ ken mɔtɔ jaay baado ɔṅ jee metingen kuuy se, naade aak jeege dena inṅ gurugde. Gɔtn se jee jeel taad tɔɔkṅ metn Ko Taar Raage kic bo utu daan jeege tun se. Naade inṅ naaj naaj ute jee metinṅ ken

se. ¹⁵ Ken jeege jaay aak Isa utu baado se, naade paac dərɔɔ ɔɔ aən baado tediŋ tɔɔsɛ. ¹⁶ Isa tɔnd metde ki ɔɔ: «Ŋki di jaay naase ing 'naajki taara ute naade se?» ¹⁷ Deb kalaŋ maakŋ jee dɛnge tu se deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, maam se m'baano ute goonum gaaba ɔɔ goonum se ɔk kɔɔŋ sitan gaasiŋ ɔŋ taad taar eyo. ¹⁸ Gɔtn metiŋ se ken sitan ɔkiŋga tak bo, uun undiŋ naaŋ ki, tediŋ taariŋ tiŋŋ gupiyu, ɔliŋ taan naaŋiŋa, tɛdga num, roŋ buj biŋ. Maam m'tɔndo metn jee meti ki m'ɔɔ am tuur sitan ro goonum ki, naɔo naade ɔŋ aasiŋ te eyo.» ¹⁹ Isa deekden ɔɔ: «Naase jee do duni ken bɔrsen aalki maakse do Raa ki ey se, maam tap bo m'kiŋg ute naase bini nuŋ ki jaayo? Maam tap bo m'asen sɛrkŋ bini nuŋ ki? Goono se ɔk 'baamsiŋkiro!» ²⁰ Naade jaay ɔk baano baa ute goono se ɔɔ ken sitan jaay aak Isa se, baag tiikŋ goono, uun undiŋ naaŋ ki ɔɔ dirciliŋa ɔɔ taariŋ tiŋŋ gupiyu. ²¹ Isa tɔnd metn bubina ɔɔ: «Kɔɔŋiŋ se tɛesiŋ nuŋ ki?» Bubm goono se tɛrliŋ ɔɔ: «Kɔɔŋiŋ se tɛesiŋ baatiŋ ki. ²² Gɔtn metiŋge sitan se iŋga num ɔliŋ naaŋ tooc maakŋ pood ki ey lɛ maakŋ maane ki taa je aŋ tɔɔɔ. Eɛjjen doje ki, 'noogje ken naai jaay aŋ kaasiŋ num.» ²³ Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Gen di jaay naai taad ɔɔ: «Ken aŋ kaasiŋ num» se? 'Booyo, ne dim ɔɔŋ cir deb ken aal maakiŋ do Raa ki se gɔɔ.» ²⁴ Gɔtn se, bubm goono naar ɔɔɔ ɔɔɔ ɔɔ: «Maam m'aal maakuma naɔo 'baado 'nooguma taa maam m'kaal maakum paac doŋ ki.»

²⁵ Ken Isa jaay aak jeege dena aən baado ɔŋde kɔŋ se, naaŋ aac kaama sitan ki ɔɔ: «Naai sitan debm tɛdn jeege duguyu ɔɔ gaasde ɔŋ taad taar ey se, m'deeki: 'teec naatn ro goon ki se ɔɔ mɔɔtn 'baado eyo!» ²⁶ Num sitan se tɔɔy makɔŋɔ, tiikiŋ zak zak, jaay teece. Gɔtn se jeege baag taadn ɔɔ: «Goono se ooyga!» Taa naade aakiŋ naaŋ tood peyed. ²⁷ Gaŋ Isa ɔk ji goono, uuniŋa ɔɔ goono se iŋŋ daar te jɛŋa. ²⁸ Ken Isa jaay ɔk tɛrl baa been se, ɔɔpiŋ kaliŋ ki

ute jee metin̄ ki sum se, naade tond metinā do: «Gen di jaay bo sitan se naaje j'oh̄ k'tuurin̄ te ey se?» ²⁹ Isa terlden̄ do: «Napar sitangen bin se, ken k'tond te metn̄ Raa ey num, oh̄ teec eyo.»

Isa taad̄ taa yonā do taa durin̄ daala

(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)

³⁰ Naade iin̄ oh̄ gōtn̄ se do gaah̄ baa taa naah̄ Galile ki. Naan̄ ken se, Isa je jeege 'jeel gōtin̄ eyo, ³¹ taa naan̄ dooy dooy jee metin̄ ki do taadden̄ do: «*Goon Deba se j'utu j'an̄ kōk̄j kōl ji jeege tu. Naade utu an̄ tōōō do bii k-mōtoge tu se naan̄ ade dur daan yoge tu.» ³² Num gah̄ jee metin̄ ki se, taar se, naade oh̄ booy ok̄ te metin̄ eyo, gah̄ naade beere gen tond metinā.

Maakjege tu se nahā bo magal ciri

(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)

³³ Naade aan̄ Kaparnayum ki. Ken naade jaay end been se, gōtn̄ se Isa tond metde do: «Taa di jaay naase 'naajkiro taara doob ki se?» ³⁴ Gah̄ naade do dek̄, taa doob ki se, naade naajo ute naapa do maakde ki se, nahā bo magal ciri. ³⁵ Gōtn̄ se, Isa in̄g naah̄ ki do dahō jee metin̄ ken sik-kaar-dio deekden̄ do: «Debm̄ jaay je tedn̄ magal se, n̄'ōōp roh̄ baata do n̄'ted̄ debm̄ tedn̄ naabm̄ jeege paac.» ³⁶ Isa uuno goon cōkō baano daarin̄ daande ki, uun ok̄in̄ kaadin̄ ki deekden̄ do: ³⁷ «Taa maam̄ jaay, debm̄ ok̄ga goon cōkō jiga aan̄ gōō goon ese se, kese aan̄ gōō naan̄ okum maam̄ mala. Do debm̄ okum maam̄ se, okum maam̄ sum eyo, num ok̄ debm̄ ken olumo.»

Jee tedn̄ naaba ute ro Isa

³⁸ Gōtn̄ se Jan dek̄ Isa ki do: «Debm̄ dooyje, naaje j'oh̄o deb kalaḡ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'an̄o gaasa, taa naan̄ le, lee ute naajege eyo.»

³⁹ Gah̄ Isa terlden̄ do: «D̄nte 'gaasin̄ki, taa debm̄ jaay ted̄

nakɲ-kɔɔbɔ te rom se, kɔɲ naar tɛrl taadn kusɲ rom ki eyo. ⁴⁰ Debm jaay debm taamooyjege ey se, naan se debm naajege. ⁴¹ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: debm jaay tak edsenga maan kaaye cɔkɔ taa naan jeeliɲ naase 'tɛdkiga tɛd jee *al-Masige se, debm bin se, bɛɛ naan tɛd se 'kutn cɛr eyo, num naan utu 'kɔɲ bedɲa.»

ɔnte kɔl genaai maakɲ *kusɲ ki

⁴² «Gaɲ maakɲ gaange tun sɛɛm kɛn aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam ɔlga deb kalaɲ maakɲ kusɲ ki se. Debm kɛn ɔliɲ se, ɔɲ bɛɛki num, j'uuno ko tootn magala k'lɔɔkiɲ mindiɲ ki ɔɔ j'uun j'undiɲ maakɲ baar ki. ⁴³ Kɛn nakɲ naai 'tɛd te jii sum ɔɔ ai kɔl maakɲ kusɲ ki num, jii se 'gaan und naata. ɔɔpi jii kalaɲ ɔɔ kɔɲ kaaja gen daayum, bɛɛ cir kɛn 'king te jii dio ɔɔ 'ɓaa maakɲ pood kɛn gen daayum. ⁴⁴ [*] ⁴⁵ Kɛn nakɲ naai 'tɛd te jei jaay ai kɔl maakɲ kusɲ ki num, jei se 'gaan und naata. ɔɔpi jei kalaɲ ɔɔ kɔɲ kaaja gen daayum se, bɛɛ cir kɛn 'lee te jei dio ɔɔ 'ɓaa maakɲ pood kɛn gen daayum se. ⁴⁶ [†] ⁴⁷ Kɛn 'kaami jaay ɔɔ ai kɔli maakɲ kusɲ ki num, kaami se ɔɔd und naata. Ai kɔɔpm kaami kalaɲ ɔɔ 'ɓaa *maakɲ Gaar Raa ki bɛɛ cir kɛn 'lee te kaami dio ɔɔ j'ai 'ɓaa kundi maakɲ pood kɛn gen daayum se. ⁴⁸ ɔɔ gɔtn naane se: *kuurge lee tɔs* daayum jee rode tiɲg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ iɲg maakɲ pood kɛn gen daayum se. ‡ ⁴⁹ Ey num aan gɔɔ poodo daap nakge se, Raa kic ɔɔ ɔɲ dubar, taa daapm debkilimi tɛdn bɛɛ naaniɲ ki.

⁵⁰ «Kaata se naan nakɲ jiga, num kɛn nijim kaata se nanɲa num, j'aɲ tɛdn j'ɔɔ di jaay nijim gɔtiɲ ki se? Bin

* ^{9:44} Bersen ese se maakɲ Kitapgen mɛtiɲge se, gɔtɔ. «Gɔtn naane se, kuurge lee tɔs daayum jee rode tiɲg aan gɔɔ ruumga ruumu ɔɔ iɲg maakɲ pood kɛn gen daayum.» † ^{9:46} Aak berse 44. ‡ ^{9:48} Aak Eza 66.24.

se, naase kic bo 'tedki jee jiga aan gɔɔ kaatn ing bɛɛ se ɔɔ ingki lapia te naapa.»

10

Isa taad metn taar piiri

(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)

¹ Ter Isa iin gɔt ken se ɔɔ baa taa naan Jude ki, kaam aak jɛɲ ool k'darɲin Jordan ken kaam naane. Jee dɛnge baado tus cɛɛɲ ki daala ɔɔ naan baagde dooyo aan gɔɔ ken naan lee dooy jeege. ² Gɔtn se *Parizigen metinge baado taa an naama. Naade tɔnd metin ɔɔ: «Deba se j'undinga kulu gen piir mendin la?» ³ Naan terlden ɔɔ: «Do taar ken se, *Musa tap bo taadseno ɔɔ di maakɲ Kitap ki?» ⁴ Naade terlin ɔɔ: «Musa se und kulu ɔɔ k'raan maktubm gen piiri, j'ed mend ki jaay bo j'an piiri.» ⁵ Gaɲ Isa taadden ɔɔ: «Taa do-mɔngse bo Musa raanjen taar se. ⁶ Ey num do kupm met ki se, *Raa aalo gaaba ute menda.* ⁷ Taa naan se bo gaaba teecɲ kɔɲ kɔɲ te bubina, baa tum te mendina, ⁸ ɔɔ naaden di se tum tedga daa ro kalaɲ. †Bin se naade se tedga aan gɔɔ jee di eyo, num aan gɔɔ deb kalaɲ sum. ⁹ Nakɲ jaay Raa dookinga dook se, debkilimi ɔnte tuutina!» ¹⁰ Ken naade jaay aan been se, jee metin ki tɔnd metin do taar ken se daala. ¹¹ Naan terlden ɔɔ: «Ken deba jaay piir te mendina ɔɔ ɔk mend kuuy se, aan gɔɔ debm teec ɔɲ mendina ɔɔ baa ɛɛs mend nam. ¹² ɔɔ menda kic bo, ken piir te gaabina ɔɔ ɔk gaabm kuuy se, naan se aan gɔɔ mend teec ɔɲ gaabina ɔɔ baa ɛɛs gaabm nam.»

Isa ɔɔd booro gaange tu

(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ Gɔtn se, jeege baano te gaangen sɛɛmɛ gɔtn Isa ki, taa ade tɔnd jin dode ki, nabo jee metin ki uunde kaamde

* 10:6 Aak Jɛn 1.27. † 10:8 Aak Jɛn 2.24.

naatn. ¹⁴ Ken Isa jaay aak nakɲ naade tɛf se, maakiɲ tujɔ, deekden ɔ: «Ŋki gaangen seem se ade ɓaa gɔtum ki, ɔnte 'gaasdeki. Taa jeegen tec aan gɔɔ gaangen se bo utu 'kɔɲ gɔtɔ *maakɲ Gaar Raa ki. ¹⁵ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: debm jaay took te Raa kɔsn gaar doɲ ki aan gɔɔ goon cɔkɔ ey se, naan se 'kɔɲ kend maakɲ Gaar Raa ki eyo.» ¹⁶ Gɔtn se naan tuun tɔkde kaafɲ ki, tɔnd jɲ dodege tu ɔ ɔɔɔden ɓooro.

Debm maala ɓaado ɔɲ Isa

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Ken Isa jaay ɓaa ɓaa ɔoob ki se, gaaba kalaɲ aan ɓaado erg naaniɲ ki ɔ tɔnd metɲa ɔ: «Debm dooy jeege, naai debm bɛɛ se, maam tap ɓo m'tɛdn m'ɔɔ di jaay m'kɔɲ *kaajɲ gen daayum se?» ¹⁸ Isa tɛrliɲ ɔ: «Gen di jaay naai ɔ maam debm bɛɛ se? Debkilim bɛɛ se tap ɓo gɔtɔ; ken bɛɛ se, Raa kaliɲ ki sum. ¹⁹ Naai lɛ 'jeele nakɲ ken Raa taad gen tɛf se, ken ɔ: ɔnte 'tɔɔl nam, ɔnte 'kɛesn mend nam, ɔnte 'kɛesn gaabm nam, ɔnte 'ɓoogo, ɔnte 'tɔkɲ taar-kɔɔɓɔ do nam ki, ɔnte 'kujun nam, 'sook koi ki te bubi ki.» ²⁰ Gaabm se tɛrl Isa ki ɔ: «Debm dooy jeege, nakgen se paac, gɔtn m'iiɲ baatum ki tap ɓo, maam m'lee m'tɛfɲ tɛf tap.» ²¹ Isa jaay aak gaabm se, maakiɲ jɛna ɔ deekiɲ ɔ: «ɔɔpiga naka kalaɲ sum. Nakɲ naai ɔk paac se, 'ɓaa dugiɲ naatn ɔ gursiɲ se 'ɓaa 'nigiɲ jee daayge tu, bin se ai toodn kɔrbɔtɔ maakɲ raa ki. ɔ naai lɛ, 'ɓaado 'daanuma.» ²² Num gaɲ ken gaaba jaay booy taar se, ron tɛrɛciɲ bardak, ɔk tɛrl ɓaa ɓaa se maakiɲ tuj kasak kasak, taa naan debm nak dɛna.

²³ Isa uun doɲa aak jee metɲ ken inj cɛɛɲ ki se, deekden ɔ: «Ken jee nak dɛnge jaay, kend *maakɲ Gaar Raa ki se ɔɲ aak eyo!» ²⁴ Jee metɲ ki jaay booy taar se ɔkden taad eyo, num Isa tɛrl deekden ɔ: «Genumge, kend maakɲ

Gaar Raa ki se ɔŋ aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute bee luppaa se ɔŋɔ; nabo debm nak dena jaay 'kend maakŋ Gaar Raa ki se, ɔŋ cir naan se daala!» ²⁶ Jee metin ki jaay booy taar se, ɔkden taad eyo cir daala. Naade taad te naapa ɔ: «Ken bin num, naja bo 'kɔŋ kaaja?» ²⁷ Isa uun kaamin aakde ɔ deek ɔ: «Gen jikilinge tu sum num nakŋ se ɔŋɔ, num Raa ki se, ne dim ɔŋin gɔtɔ.» ²⁸ Gɔtn se Pier taadin ɔ: «Anum 'booyo, naaje se k'j'ɔŋoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa terlin ɔ: «'Booyki beɛ, m'asen taada. Ken nam jaay ɔŋo beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koa, bubu, gaange ey le maakŋ-gɔtinge taa maama ɔ taa Labar Jiga se, ³⁰ nakgen se paac se, naan utu aden kɔŋ met kaaru beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koge, gaange, maakŋ gɔtge, ɔ ute dubar ken jeege utu an dabar taa maam se. ɔ ken kaadin jaay aanga num, naan 'kɔŋ kaajŋ gen daayum. ³¹ Maakŋ jeege tun borse naan ki se, denin utu kɔɔpm mɔɔtn. ɔ maakŋ jeege tun borse mɔɔtn se, denin utu 'tedn jee naan ki.»

Isa taad gen k-mɔtɔge tu ɔ naan utu kooyo ɔ ade dur daan yoge tu

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)

³² Naan ken se, naade uun doobo gen kookŋ baa Jeruzalem ki ɔ ken naade jaay baa baa se, Isa deel naade ki. Jee metin ki se nakŋ se deel dode ɔ jee den ɔk metin se le, beere ɔkde. Gɔtn se naan dan jee metin sik-kaar-di kalde ki ɔ baagden taadn nakŋ utu kaan don ki se daala.

³³ Naan deekden ɔ: «'Booyki, borse naaje k'j'ook k'baaki baa Jeruzalem ki ɔ *Goon Deba se, j'utu j'an kɔŋ kɔl ji *magal jee tedn serke Raage tu ute ji jee jeel taadn tɔkŋ metn Ko Taar Raage. Naade utu an kɔŋ bɔɔɔ don ki ken j'an baa tɔɔɔ ɔ utu an kɔŋ kɔlin ji jeege tun Yaudge eyo.

³⁴ Naade se utu an tooy koogo metin ki, an tupm booro ron

ki, an̄ t̄ond te m̄eje ɔɔ utu an̄ t̄oɔɔ. Anum, ken ooy t̄edga bii m̄oɔ se, naan̄ utu ade dur daan yoge tu.»

*Jak ute genaan̄ Jan t̄ond meta ḡoɔn̄ Isa ki
(Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)*

³⁵ Jak te Jan gaan Zebedege baado ɔn̄ Isa ɔɔ t̄ond m̄etiɲa ɔɔ: «Debm dooyje, b̄eki num, nak̄n̄ naaje k'je k't̄ond m̄eti ro ki se, naai ajen tooko.» ³⁶ Isa t̄erlden ɔɔ: «Naase 'jeki m'asen t̄edn̄ di?» ³⁷ Naade t̄erlin̄ ɔɔ: «Ken naai ade t̄erl maak̄n̄ gaari ki se, ɔn̄jen deb kalaɲ king do ji daami ki ɔɔ ken kalaɲ do ji jeeli ki.» ³⁸ Gaɲ Isa t̄erlden ɔɔ: «Nak̄n̄ naase 't̄ondki meta ro ki se, naase 'jeel ɔkki te m̄etiɲ eyo.» Ḡoɔn̄ se naan̄ deekden ɔɔ: «*K̄oɔpm dubar maam m'utu m'kaay se, naase an̄ki k̄oɲ kaasn̄ gen kaayin̄ la? Lo *batem maam m'utu m't̄ed̄ se, naase an̄ki 'k̄oɲ kaasn̄ gen t̄ed̄in̄ la?» ³⁹ Naade t̄erlin̄ ɔɔ: «Yeɛ, naaje j'an̄ k̄oɲ kaasa.» Naɔo Isa deekden ɔɔ: «Deere, naase utu aki kaay k̄oɔpm ken maam m'utu m'kaay se ɔɔ utu aki t̄ed̄n̄ batem aan̄ ḡoɔ ken maam m'utu m't̄ed̄ se. ⁴⁰ Naɔo gen ḡoɔn̄ king jaay do ji daamum ki, ey le do ji jeelum ki se, ɔlum maam eyo. Ḡoɔn̄ se Raa daapinga daap malinge tu.»

⁴¹ Ken jee m̄etn̄ Isa ken sik jaay baa booy taar ese se, maakde tuju do Jak te Jan ki. ⁴² Isa dan̄deno paac ɔɔ deekden ɔɔ: «'Jeelki, jeegen k't̄alde gaarge do m̄etjil jeege tun baa se paac se, naade ing dode ki ɔɔ magalgen k't̄ondde se t̄ed̄ jeege te taa t̄oɔḡo. ⁴³ Num daan naase ki se ɔn̄te 't̄ed̄n̄ bini. Ken maakse ki jaay nam je t̄ed̄n̄ magalse se, ɔn̄ roɲ t̄ed̄n̄ debm kaan̄ naabse. ⁴⁴ ɔɔ maakse ki se jaay nam je t̄ed̄n̄ naanse se ɔn̄ roɲ asen t̄ed̄n̄ bulse paac. ⁴⁵ Taa *Goon Deba baado se, taa jeege ɔo an̄ t̄ed̄n̄ naab eyo; num naan̄ baado se taa naan̄ ɔo t̄ed̄n̄ naaba jeege tu ɔɔ k̄ed̄n̄ koɲ gen duḡ do jee dena.»

Isa ed lapia debm kaam-tōok ken roṅ Bartime

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Isa te jee metiṅ ki aan maakṅ geger ken k'danṅ Jeriko ki. Ken naade deel deel jaay aan taar ki se, jeege dēna ok metde. Gōtn se naade oṅ debm kaam-tōok jēṅ dōob ki iṅṅ baay baaya roṅ Bartime, goon Time. ⁴⁷ Ken naanṅ booy jaay j'wō Isan Nazaret bo deel deel se, naanṅ baag tōoy wō: «Isa, naai *Goon Daud‡, εεjum dom ki!» ⁴⁸ Jeege dēna uuniṅ kaamiṅa wō ṅ'doa, gaṅ naanṅ tōod tōoy makōṅ cir daala wō: «Goon Daud, εεjum dom ki!» ⁴⁹ Isa ok dāara wō deek wō: «'Danṅumsiṅkiro.» Naade baa oṅiṅa, deekiṅ wō: «Isa danṅi. Ok 'maaki tōogō, iṅi.» ⁵⁰ Gōtn ese debm kaam-tōok wōd und te kal magaliṅa, naar iṅṅ kirit wō baa gōtn Isa ki. ⁵¹ Isa tōnd metiṅ wō: «'Je m'ai tēdn di?» Debm kaam-tōok terliṅ wō: «Debm dooyje, wōdum kaamuma.» ⁵² Isa taadiṅ wō: «'Baa. Taa naai aalga maaki dom ki se, oṅga lapia.» Gōtn se kaamiṅ naar wōd aaka wō naanṅ ok dōobo ute Isa tēle.

11

Isa end Jeruzalem ki aan gōw gaarge

(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)

¹ Ken Isa te jee metiṅ ki jaay aan gōw te Jeruzalem se, naade aan do *kōsn olib ki ken cee naange tun k'dandē Betpaje te Betani. Gōtn se maakṅ jeenge tun metiṅ ki se, Isa ol jeege di naaba. ² Naanṅ deekden wō: «'Baaki maakṅ naanṅ ken naanse ki se. Ken naase endki kend se, aki kōṅ goon buuru k'dōokinga dōokō wō nam bii kalaṅ ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansiṅkiro. ³ Ken nam jaay deeksenga wō: gen di jaay naase 'tēdki nakṅ se? 'Terliṅki wōki: Mēje bo jēṅa wō tēdga sum bo, asesiṅo naar terl gōtiṅ ki.» ⁴ Ken

‡ 10:47 Goon Daud se gooniṅ mal eyo, num taaṅ taa *al-Masi ken ade teecṅ maakṅ metjiliṅ ki.

naade jaay baa aan se, ɔŋ goon buuru doob ki k'dookinga dook taa bee ki ɔɔ naade tuutiŋo. ⁵ Jee ken naade ɔŋde gɔtn ese se, jee metiŋge aakde se deekden ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuutiŋki gen di?» ⁶ Naade terlden aan gɔɔ ken Isa taaddeno ɔɔ jee se ɔŋde naade tuuto goon buuru se. ⁷ Naade ɔk baansiŋ Isa ki, tɔɔd taal kal magaldege do buur ki se jaay Isa iŋg do ki. ⁸ Jeege dena tɔɔd taal kal magaldege doob ki. ɔɔ jee metiŋge gaarɔ doomo maakŋ kaag ki, baado tɔmbiŋ doob ki se kici. ⁹ Jee deel naaniŋ ki ɔɔ jee ɔk metiŋa dɔɔb ɔɔy ɔɔ:

«Ozaana! Ozaana!»*

«*Raa tɛdn beɛŋ do deb ken baado te ro Meljege Raa!»

¹⁰ «Raa tɛdn beɛŋ do deb ken ɔs gaar gen bubjege *Daud!»

«Ozaana Raa ken raan maakŋ raa ki!»

¹¹ Isa end maakŋ geger ken Jeruzalem ki ɔɔ naan baa end maakŋ *Bee Raa ki. Ken naan beɛr aak dɔɔd nakge paac aas se, kaad ken se kaada baaga. Gɔtn se naan teec baa ute jee metiŋ ken sik-kaar-di se Betani ki.

Isa naam ko ba

(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk 13.6-9)

¹² Metbeenki, ken naade iinɔ Betani ki se, Isa naam bo tɔɔliŋa. ¹³ Ken naan jaay uun kaamiŋ aak ko ba daar daar te kambiŋ dɔk naane se ɔɔ kaadn naane kɔŋ koojiŋ kɔsɔ. Naɔo ken naan jaay baa metiŋ ki se naan ɔŋ kamba sum taa kaadn koojiŋ ko ba se ute bɔrtɔ. ¹⁴ Gɔtn se Isa taad ko ba ki se ɔɔ: «Naan ki se mɔɔtn nam kɔsn naam kooji ey sum.» Garj taar naan taad se jee metiŋ ki se booyga.

*Isa tuur jee tɛdn zogen maakŋ *Bee Raa ki*

¹⁵ Naade aan Jeruzalem ki ɔɔ gɔtn se, Isa baa end daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naan baag tuur jeegen baano te nakdege gen zoa ɔɔ jeegen baado dugu gɔtn ese se. Naan

* 11:9 Ozaana se je deekŋ ɔɔ: Raa aaja.

tət təl tuun te tabil jee pelekɲ gursge naatn ɔɔ tət təl te nakgen jee tɛdn zo dɛɛrge lee tiŋg do ki se kici. ¹⁶ Naan gaasde ɔɔ nam ɔnte deel baano ute ne dim daan bɔɔr Bee Raa ki. ¹⁷ Gɔtn se naan dooyde, taadden ɔɔ: «Raa taad maakɲ Kitap ki ɔɔ:

Bee maam se tɛdn bee ken metjil jeegen baa se paac ansum keeme.[†]

Num gan naase 'tɛdɪŋki tɛdga gɔtn jee boogge![‡]»

¹⁸ *Magal jee tɛdn serke Raage tu ɔɔ ute jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage jaay booy nakɲ ken Isa tɛd se, naade je doobm an tɔɔɔ. Nabo naade beerin beere, taa jee dengem tus se jaay booy taar Isa dooyden se, ɔkden taad eyo. ¹⁹ Ken aan tɛger gɔto ɔk jin se, Isa te jee metin ki teec naatn maakɲ ɛger ken Jeruzalem ki se.

Metn taar ko ba ken tuutu

²⁰ Metbeenki tanɔɔrin-nɔɔrina, ken naade terlo terl Jeruzalem ki se, naade aak ko ba ken Isa naamin se, tuutga nes. ²¹ Gɔtn se Pier saap do taar ken Isa taadɔ se, deekin ɔɔ: «Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamin se, tuutga nes.» ²² Isa terl taad jeege tun metin ki ɔɔ: «Naase se aalki maakse do Raa ki! ²³ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada. Ken deba jaay deek ko ki ɔɔ: «Iini ooc maakɲ baar ki» ɔɔ debm se jaay ɔk naaja maakin ki eyo ɔɔ aal maakin do taar ken naan taad se, nakɲ se Raa ansin kɔɲ tɛda. ²⁴ Taa naan se bo, maam deeksen m'ɔɔ: nakɲ paacɲ naase 'je aki tɔnd meta gɔtn Raa ki se, aalki maakse aan gɔɔ ɔɲinkiga ɔɔ Raa asesin kɛda. ²⁵ Ken naase iin daarkiga raan 'baaki 'baa tɔnd metn Raa jaay, ɔkki taar te nam num, 'baa ɔkin ki naagin jaayo.

[†] 11:17 Aak Eza 56.7. [‡] 11:17 Aak Jer 7.11.

Bin jaay Bubsen maakɲ raa kic ɓo asen tɔɔl *kusiŋsege.»
 26 [§]

Magal Yaudge ɔɛm tɔɔɲɲ Isa

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

27 Isa ute jee metiŋ ki terl ɓaado Jeruzalem ki daala. Kaad ken naan lee ɓaa kaam ara kaam ara daan ɓɔɔr *Bee Raa ki se ɓo, *magal jee tɛɔn serke Raa ki, jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge se ɓaado ɔɲiɲa. 28 Naade tɔnd metiŋ ɔɔ: «Naai tap ɓo ken undi kulu gen tɛɔn nakgen se tap ɓo naɲa? Ey le ken eɔi tɔɔɔ gen tɛɔn nakgen se, tap ɓo naɲa?» 29 Isa terlden ɔɔ: «Maam m'je tɔnd metse naka kalaɲ sum. Ken naase jaay 'terlunkiga num, maam kic m'asen taadn debm ken undum kulu gen tɛɔn nakgen se. 30 'Taadumki tu, naɲa jaay ɔlo Jan-Batist *batiz jeege se: Raa lɔbu jikilimge le?» 31 ɔɔ ɔɔtn se naade baag saapa ɔɔ taad te naapa ɔɔ: «Naan se j'anki terl ɔɔ ɔio? Ken k'taadkiga j'ɔɔki: «Raa ɓo ɔliɲo» le, naan ajeki deekɲ ɔɔ: «Gen di jaay baate tookɲ kuunki taar Jan se?» 32 Anum ken k'taadkiga j'ɔɔki: «Jikilimge ɓo ɔliɲo» le? A-a.» Taa naade se beer beer jeege tu, taa jeege paac se jeel maakde ki Jan se debm taad taar teeco taar Raa ken mala mala. 33 ɔɔtn se naade terl Isa ki ɔɔ: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa terlden ɔɔ: «Maam kic num, m'asen kɔɲ taadn debm ken undum kulu gen tɛɔn nakgen se eyo.»

12

Isa aan kaa taara ro magal Yaudge tu

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

§ 11:26 Bersen ese se maakɲ kitapgen metiŋge se naan ɔɔtɔ. «Ken naase jaay 'baateki kɔkɲ naagɲ naapge le, Bubsen maakɲ raa ki kic ɓo asen kɔɲ tɔɔl kusiŋsege eyo.»

¹ Gətn se Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagŋ taara ɔ: «Gaaba kalaŋ tɛd jinɛn biŋ, iin gurugin te durdur, ud gɔɔ do ko ki gen rii koojn biŋina ɔ iin gɔtɔ jerle gen king bɔɔbm jinɛniŋa. Gətn se maakŋ jinɛniŋ se naan ɔniŋ kaam ji jee tɛdn naabge tu ɔ jee tɛdn naabge se tɛdga num utu kəŋ bɛdɛ ɔ gətn se naan iin baa merte. ² Ken kaadn kugŋ koojn biŋ jaay aan se, naan ɔl debm tɛdn naabiŋ se gətn jeege tun naan ɔnde jinɛniŋ kaam jide se, taa aŋo kəkŋ bɛdiŋa. ³ Num ken debm tɛdn naabiŋ jaay aan jinɛnɛ ki se, jee se ɔk tənd dɛrɛŋina ɔ tuuriŋ ɔniŋ baa jin sik. ⁴ Ken mɛl jinɛnɛ jaay aakiŋ naan baado jin sik se, naan ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan kic ken baa aan se, naade ɔk təndin don ki ɔ naajina. ⁵ Naan ken se, tɛr debm jinɛnɛ ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan se naade ɔk tɔliŋa. Tɛr debm jinɛnɛ se ɔlo jee tɛdn naabgen kuuy dɛn daala. Naade se kic ɔ jee mɛtiŋge naade tənd dɛrɛŋɛ ɔ kɛngen mɛtiŋge naade tɔldɛ. ⁶ Debm ken ɔpiŋ se, kɛse goon maak-jɛna. Naan saap ɔ: «Goonum mala se naade utu tookŋ kuun taariŋa.» Taa naan se ɔ, naan ɔliŋo kaam mɔɔtn. ⁷ Gaŋ jee tɛdn naabgen ese jaay aakiŋ se, baag taadn te naapa ɔ: «Naan se ɔ ken bubin ooyga num utu 'tɛdn mɛl jinɛnɛ se; ken bin num 'baakiro, k'tɔliŋki ɔ jinɛnɛ se ajeki kɔɔpm naajege tu.» ⁸ Gətn se naade ɔkiŋa, tɔliŋa ɔ maakŋ jinɛn ki se, naade uun undin naatn.»

⁹ Num Isa tənd mɛtɛ ɔ: «Ken mɛl jinɛnɛ jaay baadoga num, jee se naan adɛn tɛdn ɔ di? Ken naan baadoga num, jee se naan adɛn tɔl naatn ɔ jinɛniŋ se lɛ, naan aŋ kɛdn kaam ji jeege tun kuuy. ¹⁰ Naase 'dooyinkiga te ey la taar ken *Raa taadn maakŋ Kitap ki se ɔ:

Ko ken jee kiin beege baatiŋ se,
naan se ɔ tɛdga ko ken 'gakŋ bea;

¹¹ kɛse ɔ naabm Mɛljege Raa

᠔᠔ naajege tu se j'aakiṅki se ᠔kṅeki taad eyo!*

¹² Num magal Yaudge se jeelga kaal naagṅ taar ken Isa taad se, taad te naade. G᠔tn se naade je doobm ken aṅ k᠔k᠔, nabo naade beer jee denge tu. G᠔tn se naade iṅ ᠔ṅṅa.

Metn taar k᠔ṅṅ miiri gen Gaar magal roṅ Sezar

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Magal Yaudge ᠔l *Parizigen m᠔ṅṅe te jee *Eṅ᠔᠔᠔gen m᠔ṅṅe, taa baagoom k᠔kṅṅ Isa do taariṅ ki. ¹⁴ Naade baado taadiṅ ᠔᠔: «Debm dooy jeege, naaje k'jeele naai se 'taad taar met ki ᠔᠔ taar jeegen kuuy se naai 'tedn naaba ro ki eyo ᠔᠔ jeegen jeege jeelde jee magalge se, taar naadege se naai ᠔li dim maak ki eyo. Num naai dooy jeege te doobm taar Raa met ki. B᠔rse 'taadjen tu: j'᠔k doobo gen k᠔ṅṅ miir Sezar ki l᠔bu g᠔᠔? J'aṅ k᠔ṅ l᠔bu j'aṅ k᠔ṅ ey le?» ¹⁵ Num gaṅ Isa jeele taar naade taad se, taar maakde eyo. Naaṅ deekden ᠔᠔: «Gen di jaay naase oomumki bin se? Uun 'baankiro te tamma kalaṅ, m'aṅ kaak tu.» ¹⁶ Naade uun baano te tamma kalaṅ ᠔᠔ Isa t᠔nd metde ᠔᠔: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raaṅṅ ro ki se tap bo gen naṅa?» Naade terliṅ ᠔᠔: «Gen Gaar Sezar.» ¹⁷ G᠔tn se Isa terlden ᠔᠔: «Ken bin num, nakṅṅ gen Gaar Sezar se edṅṅki nakiṅṅa ᠔᠔ nakṅṅ gen Raa le, edṅṅki nakiṅṅ kici.» Num ken naade jaay booy taar Isa taad se, ᠔kden taad eyo.

Jeege naaj metn taar jeegen utu kooy duru

(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸ Jeegen k'daṅ᠔᠔ *Sadusege ken taad ᠔᠔ jeege ooyga num dur ey sum se, baado g᠔tn Isa ki ᠔᠔ t᠔nd metiṅ ᠔᠔: ¹⁹ «Debm dooy jeege, *Musa raanṅṅeno maakṅṅ Kitap ki ᠔᠔: ken deba ᠔k menda jaay ooy ᠔ṅ te goon ey se, beeki num, genaṅṅ se 'k᠔kṅṅ mendṅṅa taa kooṅṅ metjili genaṅṅ ken ooy

* 12:11 Aak KKR 118.22-23.

se. ²⁰ Num 'booyo, genaage cili, konde kalaŋ. Debm deet deet se ɔk menda nabo ooy ooj te goon eyo. ²¹ Debm metiŋ ki baado ɔk mendiŋa ɔ naaŋ kic ooy ooj te goon eyo. Debm k-mətɔge tu se kic bo baado ɔk mend se, naaŋ kic bo ooy ooj te goon eyo kici. ²² Ɔ naaden cili se paac tɔkŋ naamga mend se, nabo naade paac ooyo ɔ goono kalaŋ kic bo nam ooj te eyo. Ɔ kaam mətɔn se, menda se kic baado ooyo. ²³ Bin num, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mend se tap bo 'tɛdn mend naŋa? Taa naaden cili se ɛ, tɔk naamiŋga paac.» ²⁴ Isa terlden ɔ: «Naase se, bɛɛɛ, iigkiga, taa taar Raa se ɛ 'jeelki eyo ɔ tɔɔŋŋ Raa kic ɛ, naase ɔndki te metiŋ eyo. ²⁵ 'Booyki, bii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, gaabge te mendge se tɔkŋ naap ey sum. Num naade se tecŋ aan gɔɔ *kɔdn Raagen maakŋ raa ki. ²⁶ Gen metn taar jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar maakŋ Kitapm Musa ki se, naase 'dooyiŋki te ey la ken ɔ: Musa aako poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki ɔ maakŋ pood ken se Raa taadiŋ ɔ: *Maam se m'Raa gen *Abraam m'gen Isaka ɔ m'gen *Yakub?*† ²⁷ Raa se, naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ se, Raa jee zɛɛɛ. Naase se, bɛɛɛ, deɛ deɛ iigkiga.»

*Maakŋ *Ko Taar Raa ki se* kɛse bo taar gen tɛda ken magal cir paac

(*Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10*)

²⁸ Kaad ken Isa naaj naaj ute *Sadusege se, debm jeel taadn tɔkŋ metn Ko Taar Raa kalaŋ bini utu te naade. Ken naaŋ jaay booy Isa taad tɔk metn taara nijim bin se, naaŋ iiko cɛɛŋ ki ɔ tɔnd metiŋ ɔ: «Maakŋ taarge tun ken Raa taad ɔ k'tɛd paac se, ken gay bo cirde?» ²⁹ Isa terliŋ ɔ:

† 12:26 ken Raa jaay deek bin se, je taadn ɔ naan naaŋ ki se, jeegen do dɔkiŋ se utu zɛɛɛ.

«Taar cirde paac se ken ɔɔ: 'Booyki gaan *Israelge, Mɛljege Raa se, naan̄ kalin̄ ki sum bo Raa. ³⁰ Naai 'Je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.‡»

³¹ Ter ken metin̄ ki ɔɔ: «'Je naapi aan gɔɔ 'Je ro naai mala. § Maakɲ taarge tun ken Raa taad ɔɔ gen tɛda se, ken cir taargen ese se gɔɔ.» ³² Debm jeel taadn̄ tɔɔkɲ metn̄ Ko Taar Raa deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, kese jiga. Taar naai 'taad se taar met ki. Raa se naan̄ kalin̄ ki sum ɔɔ Raa kuuy se, gɔɔ. ³³ Debkilimi je Raa se, an̄ je te maakin̄ paac, ute saapin̄ paac, ute tɔɔgin̄ paac ɔɔ je naapin̄ aan gɔɔ ro naan̄ mala. Taargen se cir *serkɲ ken naan̄ ɛd Raa ki ɔɔ cir serkɲ ken naan̄ tɔɔ ɔɔ tɔɔcin̄ se.» ³⁴ Isa jaay booy taar gaabm tɛrlin̄ nijim bin se, naan̄ deekin̄ ɔɔ: «Naai se 'dɔk te *maakɲ Gaar Raa eyo.» Gɔtn se naade mɔɔtn̄ nam tɔnd te metin̄ gen taar dim kuuy ey sum.

**Daud day *al-Masi* ɔɔ: Mɛluma
(Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)

³⁵ Gaɲ ken Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki se, naan̄ tɔnd metde ɔɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn̄ tɔɔkɲ metn̄ Ko Taar Raage taad ɔɔ al-Masi naan̄ goon Daud se? ³⁶ Daud mala kic bo *Nirl Salal ɔlin̄ deek ɔɔ:

Mɛljege Raa taado Mɛlum ki ɔɔ:

'Baado ing do ji daamum ki,

*bini jee taamooyige se m'aden tɛdn̄ naai utu 'king dode ki.**

³⁷ Daud mala kic bo dan̄in̄ ɔɔ: Mɛluma, anum 'tɛdn̄ goonin̄ se, 'tɛdn̄ ɔɔ di daala?»

Ken jee den jaay booy taar se ɛdden maak-raapo.

‡ 12:30 Aak Dt 6.4-5. § 12:31 Aak Lb 19.18. * 12:36 Aak KKR 110.1.

Isa deek jeege tu ɔ j'ɔnd kɔnd te jee jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raage se

(Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)

³⁸ Ter Isa deek jeege tun naan dooyde dooy se ɔ: «ɔndki kɔndɔ te jee jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode ɔ ken baaga bɔɔr ki se, naade je jeege aden tɛdn tɔɔse naade ki. ³⁹ ɔ ken naade jaay aanga maakɲ *bee Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gɔtn naan ki. ɔ ken aanga gɔtn kɔs ki kic le, naade je gɔtn naan ki. ⁴⁰ Naade se bo ken baagga keem Raa num, eem lek tɛc tɛd aan gɔɔ naade bo jee bee taa jeege aden kaaka ɔ naade bo jee ken ɔs naɲ ji mend-daayge. Num garɲ naade se, bɔɔr utu koocɲ dode ki se ɔɔɲ aak eyo.»

Mend-daaye ɛd *serke Raa ki

(Lk 21.1-4)

⁴¹ Gɔtn se, daan bɔɔr *Bee Raa ki, Isa utu ing cɛɛ tukul kaag ken jeege lee tɔmb serke maak ki ɔ naan aak jee dengen baado ɔmb serke Raa ki maakɲ tukul kaag ki se. Gɔtn se jee maalge ro naap ki baado ɔmb gurs dena. ⁴² Gɔtn se, mend-daay kalaɲ baado ɔmb tammage seem seem dio ɔ tammagen se kɔbɔɔrɔ kic bo aas eyo. ⁴³ Gɔtn se Isa daɲ jee metiɲ ki ɔ deekden ɔ: «'Booyki bee, m'asen taada. Mend-daay ken daay naɲ takɲ ese se, nakɲ naan ɔmb maakɲ tukul kaag ki se den cir gen jee baa se paac. ⁴⁴ Taa jeege se ɛd do nak dendege tu, garɲ mend-daay se ute daayɲ se kic bo, nakɲ naan ɔkɲ ken an tiɲ se bo, naan baado ɔmbɲ paac.»

13

Isa taad ɔ *Bee Raa se jeege utu aɲ tɔkɔ

(Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)

¹ Kaad ken Isa teeco teec maakŋ Bee Raa ki se, maakŋ jeenge tun metiŋ ki se, deb kalaŋ deekiŋ ɔ: «Debm dooyje, aak tu kogen aak beɛ ken j'iin beɛ se! Aak tu beɛ se j'iinŋa aak beɛ aak eyo!» ² Isa terliŋ ɔ: «Aaka, beɛ magal daar aak beɛ beɛ ese se, jeege utu aŋ ru naŋ tak. Konŋen reɛs aak beɛ beɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔ ko tap bo 'kɔŋ toodŋ do naapiŋ ko ki eyo.»

Jee Raage j'utu j'aden dabara

³ Naan ken se, Isa ook ing do *kɔsn ɔlib ki ɔ ɔl kaamiŋ aak kaam sak *Bee Raa. Gɔtn se jee metiŋ ki se, Pier, Jak, Jan ɔ Andre naade se sum bo ute te naan ɔ naade tɔnd metiŋ ɔ: ⁴ «'Taadjɛn tu, nakgen se 'kaan nuŋ ki? ɔ naan se 'tɛdn ɔ di jaay bo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki ken nakgen se jaay kaadiŋ 'kaan se?»

⁵ Gɔtn se Isa baagden taada ɔ: «ɔndki kɔndɔ, ɔŋte 'kɔŋki nam ɔŋten 'derlse. ⁶ Jeege dena utu ade baa ute roma ɔ asen taadŋ ɔ: «Maam bo *al-Masi!» ɔ ken naade 'tɛd bin se utu 'derl jeege dena. ⁷ Ken 'booykiga jeege jaay baaga kɔsn maan bɔɔrge, ken gɔɔr utu naase lɔbu 'dɔkɔ, anum beɛ, ɔŋten 'beerki. Taa nakgen se utu 'kaana, nabo duni se 'kɔŋ naŋ ey bɔrtɔ. ⁸ Jee taa naan kaam kalaŋ utu kiiŋ bɔɔrɔ ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalaŋ utu kiiŋ bɔɔrɔ te taa naan gaar ken kuuy. Maakŋ naange tun metiŋ naan ɔ utu 'tea ɔ gɔtn metiŋ bo utu tɔɔl jeege. Aan gɔɔ mɛnd ken maakiŋ tuuniŋ gen koojo se, nakgen se kic bo baaga kaana num, kɛse je taadŋ ɔ dunia ɔɔpga gɔɔrɔ. ⁹ Num naase jee metum ki se ingki do metɛk se ki. Taa jeege se utu asen kɔnd bɔɔrɔ ɔ asen baa tɔnd derɛŋ maakŋ *beɛge tun Yaudge lee tusn maak ki. Taa maam se naade asen tɔkŋ baa naan magalge tu ɔ naan gaaringe tu. Taa bin se, naase aki tɛdn saadumge naan naade ki. ¹⁰ Anum beeki se Labar Jigan gen Isa al-Masi se,

j'utu j'an taadn metjil jeege tun do naan ki se paac jaayo. ¹¹ Ken j'ok k'baanse baa gotn kajn boor ki se, nirlse onte kaay se do taar ken naase aki baa taada, taa taar ken naase aki baa taad kaad ken se naase mala eyo, num *Nirl Salal bo asen kol naase aki 'taada. ¹² Naan ken se gena utu kol genaon j'an baa toolo do bubu kici utu kol goonina j'an baa toolo. Gaange utu terl naaga bubdege tu do je yode. ¹³ Taa maam se jeege paac utu asen koodn kundu; nabo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar toolin ki num, naan se utu 'kon kaaja.»

Dubar doon kusina utu baado

(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

¹⁴ «Kaadin utu kaan se naase utu aki kaakj Debm tuj deelga te gotin se utu 'kend king maakj *Bee Raa ki, got ken *salal se, ken beeki num, naan kend eyo. Bin num debm jaay dooy taar ese se booy n'okin jiga jaayo! Ken jaay aakkiga nakgen se num, on jee ken ing taa naan Jude ki se, k'j'aaan j'ook maakj koge tu. ¹⁵ Debm ing king do been ki raan se, ken naan booy jaay aan kaan se, n'onte booyo gen tosn nakingen maakj been ki. ¹⁶ Debm jaay maakj gotin ki kic le n'onte terlo beene gen kuun kal magalina. ¹⁷ Bii ken se, mendgen mendkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tedn doon aak eyo. ¹⁸ Eemki *Raa taa nakgen se 'kaan kaadn kuul ki eyo. ¹⁹ Kaad ken se jeege utu dabar dena do dubar se gotn Raa aal dunia tap bo nam naam te eyo do mootn dubar naan ki jaay 'koon cir naan ese se goto. ²⁰ Num Meljege Raa, bii dubar se, naan gaaninga duuku taa jeegen naan beer toodde se, ken biigen se jaay naan gaanden te duuk ey num, nam kon kaaja tap bo goto. ²¹ Kaad ken se jaay nam taadsenga do: <'Baado aakki, *al-Masi utu ara!> Ey le taadsen do: <Aakki! Naan utu naane!> Naase, onten 'tookki taarina. ²² 'Booyki!

Jeegen ken tɛd rode ɔ naade bo al-Masige ute jeegen tɛd rode ɔ naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade baao. Naade utu 'tɛdn nakɲ-kɔɔbge ute nakgen deel doa, taa 'kaan jeege dala. ɔ jee ken Raa beer tɔɔddenga tɔɔd se ken naade ɔŋga doobo num, aden kaan dal kici. ²³ Num, naase se ɔndki kɔndɔ! Bɛrɛ, taar se lɛ, maam m'aalsenga kaal paac bise ki.»

**Goon Deba utu ade tɛrlɛ*

²⁴ Tɛr Isa taadden daala ɔ:

«Ken biigen gen dubarge se jaay deelga num,
kaada se utu 'tɛdn ilim dib
ɔ laapa se lɛ wɔɔr eyo.

²⁵ K-dijgen maakɲ raa ki ade si naan ki

ɔ nakgen ɔk tɔɔgɔ maakɲ raa ki paac se, utu 'tea.*

²⁶ «Gɔtn se j'kaakɲ *Goon Deba ade bɔɔy maakɲ gapara ki ute tɔɔgɲ Raa ken wɔɔr gɔtɔ kɛlɛɲ. ²⁷ ɔ Goon Deba se ade kɔl *kɔdn Raage ɔ naade utu 'tusɲ jee ken naan beer tɔɔdde, metn naan ken kaam ɔɔ, gɔtn do naanɲ iin ro ki bini daar ro ki ɔ bini gɔtn metn raa daar ro ki.»

Isa aal naagɲ taara ute ko ba

²⁸ «Naase ɔndki doa te ko ba: ken naan jaay baaga kɔɔdn taa-oomo ɔ dɔɔb kamba se, naase 'jeelki ɔkki met-kijiri aanga ɔ bara ɔɔpɲa gɔɔrɔ. ²⁹ Bin num naase kic bo, ken aakkiga nakgen se jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se, naan aan ɔɲsega gɔɔr kaam-taarse ki. ³⁰ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: jee duni ki bɔrse se 'kooy nan ey sum bo, nakgen se utu 'kaana. ³¹ Maakɲ raa ute do naanɲ se utu 'deele, num taar maam se 'kɔɲ deel eyo.»

Raa kaliɲ ki sum bo jeel bii kaan *Goon Deba

* 13:25 Eza 13.10 ɔɔ 34.4.

³² «Num garj ken gen kaadın ute biin Goon Deba ano baa se, nam tap bo jeel eyo. Kodgen maakj raa ki kic le jeel eyo, do Goono kic bo, jeel eyo. Nam jeel biin se, goto. Ken jeel se, Bubu kalin ki sum. ³³ Ondki kondo, onte 'toodki bia, taa kaadn Goon Deba ade baa se, naase 'jeelki eyo. ³⁴ Kese tec aan goo debm baa baa mertε. Naan on been kaam ji jee tedn naabinge. Naja kic naan taadın naabin naabina do debm boobm taa doobo se naan taadın do n'onte toodn bia. ³⁵ Ingki zεεε daayum, taa naase kic bo 'jeelki eyo kaadn ken mel bee ade baa se, ken naan bo 'kaan teger, daan bea, do-metbeeki, lo tanorina. ³⁶ Ondki kond ey num som naan asen kaan koj pirsil kaad ken naase utu toodki tood bia. ³⁷ Taar ken maam m'taadsen se, m'taadın jeege tu paac: daayum ingki zεεε.»

14

Jee magalge end tel kutn Isa

¹ Dorpa bii di sum bo, Yaudge 'tedn *laa Paak ute laa mappan ok orom eyo. Gotn se *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raage je doobm an goon kookj Isa taa an baa toolo. ² Naade taad do: «J'onte 'koki ki bii laa ki, ey num jeege kiin gen tedn taara do goto taju.»

Menda baado ot itir ro Isa ki
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

³ Isa baa maakj naan ken Betani ki do kaad ken naan ing os koso maakj bee Simon ken k'danjın debm bikidi se, menda kalaş baado uuno naka aan goo k-bokolo kalaş do nakj se ko bo k'ococ k'daapina. K-bokol se k'danjın *albatir*. Do itir maak ki se itir salal do doşo do k'danjın *nard*. Mend se baado took k-bokolo se do doşy itir maak ki se do Isa ki. ⁴ Jee metingen ing gotn se aak se, maakde taju do baag taadn te naapa do: «Gen di jaay itir se naan tujin bin se?»

⁵ Itir se jaay k'baa k'duginga num, ano baa te tamma cir kaar-mōto əɔ gursn se j'an nigin jee daayge tu*!» Taa naan se bo naade taad taargen ing kusu ro mend ken se.

⁶ Gaŋ Isa deekden əɔ: «Menda se ɔninki jelek, ɔnte 'terecinki mindina. Nakŋ naan tɛdum maam ki se, nakŋ jig aak eyo. ⁷ Jee daayge se daayum utu te naase əɔ ken naase 'jeki num adeki kəŋ tɛdn bɛɛ. Num gaŋ maam se m'kəŋ king te naase daayum eyo. ⁸ Ey num, mend se naan tɛdga bɛɛ ken naan kəŋ tɛda. Əɔ itir naan ɔtum se daapunga roma ken tɛdga num j'utu j'am kol maakŋ baad ki se. ⁹ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: do naaŋa ute magalin se ɔtn gay gay kic bo, ken jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakŋ ken mend se jaay tɛdum se, jeege paac utu kəɔsn maanina əɔ saapm do nakŋ ken naan tɛdn ese se.»

Judas ut Isa

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Judas Iskariot se, naan maakŋ jee metn Isa ken sik-kaar-dio. Naan iin baa taad *magal debm tɛdn serke Raage tu taa naan je aden taadn doobm ken naade an kəkŋ Isa. ¹¹ Ken naade booy taar Judas se, maakde raapo əɔ naade taadga taad əɔ utu an kɛdn gurs. Naan ken se, Judas baag je bo doobm an kutn Isa sum.

*Isa əl jee metin ki tɛdden kəsn gen *laa Paak*

(Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1Kɔr 11.23-25)

¹² Bii deet deetn gen laa mappan ək ɔrəm eyo jaay aan se, bii ken se bo k'təjn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. Jee metn Isa ki tənd metin əɔ: «Kəsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisin tɛdn kaam gay?» ¹³ ɔtn se Isa əl maakŋ jeege tun metin ki se jeege dio, deekden əɔ: «'Baaki maakŋ gɛgɛr ki əɔ ken 'baaki baa se, naase aakki

* ^{14:5} Tamman kaar-mōto se aas te gursn debm ken tɛd naaba əŋ maakŋ baar ki.

doodn ute gaaba uuno kooyo dooc te maane se. Okki metina, ¹⁴ oo gohn naan an kend maak ki se, 'taadki mel bee ki se ooki debm dooy jeege oljeno, oo k'tond meti oo bee gay jaay bo naan an kohn kohn laa Paak te jee metin ki se? ¹⁵ Gohn se naan asen taadn bee magala ken do bee ki raan, oo maakn bee ki se, nakinge paac aas kart. Gohn ese bo ajeki tedn kohn gen laa Paak se.» ¹⁶ Ken jee metin ki jaay baa aan maakn geger ken ese se, naade on nakge se paac aan goo ken Isa taaddeno. Gohn se bo naade ted kohn gen laa Paak.

¹⁷ Ken aan teger goto baa ok jin se, Isa baado ute jee metin ken sik-kaar-dio. ¹⁸ Ken naade jaay ing gohn kos ki baag kos se, Isa deekden oo: «'Booyki bee, m'asen taada: maakse ki se, debm ing os kos te maam se bo utu am kutu.» ¹⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, naade maakde taju. Gohn se nana nana kic bo baag tond metn Isa oo: «Lo, nakn se tedn maam le?» ²⁰ Isa terlden oo: «Maakn naase ken sik-kaar-di se, debm ol kol jin maakn baay ki ute maam se bo, naana. ²¹ Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan goo ken *Raa taadno maakn Kitap ki, num gan onn deb ken an kut se! Debm bin se ken j'oojin te ey kic bo, bee kaca.»

Isa ed kohn taadn metn taar yona

²² Kaad ken naade os kos se, Isa uun mappa jin ki, toom Raa oo dup edin jeege tun metin ki deekden oo: «Ok ooki, kese roma.» ²³ Ter naan uun *kooj dooc te totn koojn kaagn k'danin bin se jin ki, toom Raa, eddesina oo naade paac nana kic bo ok aaye aaye. ²⁴ Isa deekden oo: «Kese moosuma ken taad oo *Raa dookga ute naase. Moosn se ooy taa jee dena. ²⁵ 'Booyki bee, m'asen taada: totn koojn bin ese se, mootn maam m'kaay ey sum, bini m'baa kaay totn koojn bin kiji se, *maakn Gaar Raa ki jaayo.»

²⁶ Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec baa ook do *kəsn əlib ki.

Isa taad əɔ Pier utu aŋ baate

²⁷ Gətn se Isa taad jeege tun metiŋ ki əɔ: «Naase 'paacki utu amki kaan̄ rɛsɛ, taa Raa taadga taad maakŋ Kitap ki əɔ: *Maam m'utu m'təol* debm gaam baatge, əɔ baatinge se lɛ utu 'kaan̄ wəəkə.†

²⁸ Num ken maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kənd naana, m'asen baa booy taa naaŋ Galile ki.»

²⁹ Gətn se Pier deekiŋ əɔ: «Ken jee meti ki jaay aan̄ rɛsi paac kic ɓo, maam se m'ai kəŋ rɛs eyo.» ³⁰ Gaŋ Isa terliŋ əɔ: «'Booy bɛɛ, m'ai taada: maakŋ nɔɔr ken jaaki se, kər kərəŋjə 'kəɔy dəol di ey sum ɓo, naai 'naajŋ dəol mətə 'deekiŋ əɔ naai 'jeelum eyo.» ³¹ Gaŋ Pier deekiŋ əɔ: «Gətə! Maam se ken am kaan te yoa kic ɓo, m'ai baati eyo!» Əɔ jee metiŋ ken kuuy se kic ɓo paac taad aan̄ gəɔ gen Pier se.

Isa tənd metn Raa Getsemane ki

(Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)

³² Naan̄ ken se, naade aan̄ gət ken k'danŋ Getsemane. Ken naade aan se, Isa taadn̄ jee metiŋ ki əɔ: «Inŋki gətn ara, kər maam m'ade baa tənd metn Raa se.» ³³ Naan̄ ək baan te Pier, Jak əɔ Jan. Gətn se niriŋ baag teece əɔ taar maakiŋ ki naŋ tak. ³⁴ Isa deekden əɔ: «Maam se maakum tujga əɔ nirlum teecga aan̄ gəɔ m'aki kooyo. Anum naase se inŋki gətn ara əɔ əŋten 'toodki bia.» ³⁵ Naan̄ iin̄ iik naan ki cəkə, ooc naaŋ ki əɔ baag tənd metn Raa deek əɔ: «Ken naai 'je num, kaadn̄ dubar ken utu kaan dom ki se, iikiŋ naatn̄ dəkə.» ³⁶ Naan̄ terl taad daala əɔ: «Abba, Bua, nakŋ əŋŋ ciri naai ki se, gətə. Iikum *kəɔpm dubar se rom ki naata. Num gaŋ 'tɛd aan̄ gəɔ ken naai maaki jen ro ki, aan̄ gəɔ ken maam ɓo m'je se eyo.» ³⁷ Ken naan̄ terl baado əŋ

† 14:27 Aak Zak 13.7.

jee metin̄ ki se, kaamde ɔkga bia. Naan̄ deek Simon Pier ki ɔ: «Simon, naai 'tood tood' bi la? Ler kalaŋ kic ɔo naai ɔŋ aasin̄ te gen king zεεr ey ne? ³⁸ Naase ingki zεεrε, 'tɔndki metn̄ Raa, taa naase aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo. Maakŋ debkilimi se je tɛdn̄ nakŋ bεε, naɔo daa roŋ ɔo ɔŋ aasin̄ eyo.»

³⁹ Ter Isa iik naan̄ ki cɔkɔ daala, ɔaa tɔnd metn̄ Raa, naan̄ inḡ dɔal taar ese sum. ⁴⁰ Ken naan̄ ɔk terlo daal se, ɔaado ɔŋ jee metin̄ ki tood tood' bia ɔo ken bi ɔkde se, kaamde kic ɔŋ aak eyo. Gɔtn̄ se taar naade an̄ taad kic ɔo jeel eyo. Isa ɔk terl̄ ɔaa tɔnd metn̄ Raa daala. ⁴¹ Ken naan̄ terl̄ ɔaado ɔŋde gen k-mɔtɔge se, deekden̄ ɔ: «Maakŋ toodn̄ bise ki se naase utu 'tood' 'tɔal'ki tɔal kɔorse rɔk la? Bεεga, kaadŋ aanga. 'Booyki, *Goon Deba se, j'utu j'an̄ kɔkŋ kɔl ji jee tɛdn̄ *kusinge tu. ⁴² In̄ki, k'ɔaaki! Aakki, debm am kut se aanga!»

Isa j'ɔkinga

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)

⁴³ Ken Isa utu taad nan̄ te taarin̄ ey sum ɔo, gɔtn̄ se Judas aana; naan̄ se maakŋ jeege tun metn̄ Isa ken sik-kaar-dio. Naan̄ ɔaado ute dɔal jeege dena metin̄ ki ken ɔk gɔrd-jerldege ɔo te sirddege. Jee se, *magal jee tɛdn̄ serke Raage tu, jee jeel taadn̄ tɔokŋ metn̄ Ko Taar Raage ute magal taa ɔee Yaudge ɔo ɔldeno. ⁴⁴ Judas, naan̄ ɔo debm utu kutn̄ Isa se, taadga taad jeege tun ese se ɔ: «Debm jaay maam m'an̄ baam kɔkɔ ɔo m'kaay ciilin̄ se ɔo, kεse ɔo naana! ɔk 'ɔaansin̄ki ɔo 'bɔɔbin̄ki jiga.» ⁴⁵ Ken Judas jaay ɔaado aan se, naar ɔaa cεε Isa ki ɔo deekin̄ ɔ: «Debm dooyje!» Gɔtn̄ se naan̄ baam ɔkina ɔo aay ciilin̄a. ⁴⁶ Jee kuuy k'ɔaado tel se ɔo iij-ɔkin̄a. ⁴⁷ Num maakde ki se, deb kalaŋ ɔɔdo gɔrd-jerlin̄a, ɔg gaŋ te bi debm tɛdn̄ naabm magal debm tɛdn̄ serke Raa ki se. ⁴⁸ Gaŋ

Isa deekden ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrd-jerlsege ɔɔ te sirdsege se, aan gɔɔ 'baakiro kəkɛ debm boogo. ⁴⁹ Ey num bii-raa maam m'tiŋgo ute naase daan bɔɔr *Bee Raa ki m'lee dooy jeege, nabo naase ɔɔ ɔkumkiro te eyo. Num jaaki jaay m'baamkiro kəkɔ se, taa taar k'raanjɛn maakɛ Kitap ki do dɔkiŋ se, 'kaan doobiŋ ki.» ⁵⁰ Gaŋ gɔtn se, jee metiŋ ki paac baatiŋa ɔɔ aan rɛsiŋa. ⁵¹ Anum, gɔtn se goon kɔdɔ kalaŋ bini ɔk metn Isa ɔɔ naan aal kal kuulu sum bo ron ki. Jee se ɔkiŋa, ⁵² nabo naan an ɔnde kalin jide ki, aan baa met-beere.

*Isa j'ɔk k'baansiŋ naan magal Yaudge tun *jee kaakɛ metn taarge*

(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)

⁵³ Naade ɔk baan te Isa bee *magal debm tɛdn serke Raa ki. Gɔtn se magal jee tɛdn serke Raage tu, magal taa bee Yaudge ute jee jeel taadn tɔkɛ metn Ko Taar Raage se, paac tus gɔtn ese. ⁵⁴ Pier ɔko metn Isa daande goon dɔkɔ, end baa bini aan daan bɔɔr bee magal debm tɛdn serke Raa ki. Gɔtn se naan iŋg riib riib poodo te jee tɛdn naabge.

⁵⁵ Anum magal jee tɛdn serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacɛ jee kaakɛ metn taarge se, naade je tɔl taara do Isa ki taa an kəkɛ mindiŋ num, j'an baa tɔɔɔ, nabo naade ɔɔ te taar dim eyo. ⁵⁶ Ey num saadge dena baado tɔliŋ taar-kɔɔɔ doŋ ki, nabo saaddege ɔk metn naap eyo. ⁵⁷ Jee metiŋge uun taar met ki eyo, ɔliŋ doŋ ki taa an kəkɛ mindiŋa, deek ɔɔ: ⁵⁸ «Naaje k'booyo naan taad ɔɔ: <*Bee Raa ken jeege bo iiniŋ te jide se, maam m'an tɔkɛ naatn ɔɔ daan biige tun mɔtɔ se, maam m'kiin ken kuuy gɔtiŋ ki. Bee maam m'an kiin se, jikilimge bo an kiin te jide eyo.» ⁵⁹ Ute naan se kic bo, saadgen baado taad taar se, taarde ɔk metn naap eyo. ⁶⁰ Gɔtn se magal debm tɛdn serke Raa ki se iin daar daan jeege tu ɔɔ tɔnd metn Isa ɔɔ: «Naai tap bo 'terlden taar dim ey la do taarge tun

naade t̄oli doi ki se?» ⁶¹ Gaŋ Isa do d̄ek ɔ̄ terliŋ taar dim eyo. Ter magal debm t̄edn serke Raa ki t̄ond metiŋ daala ɔ̄: «Naai bo *al-Masi ken Goon Raa ken jeege lee t̄ɔ̄miŋ se la?» ⁶² Isa terliŋ ɔ̄: «Yɛɛ, kese maama. ɔ̄ naase utu aki kaakŋ *Goon Deba se, iŋg kiŋg do ji daam Sidburku ki ɔ̄ ken naaŋ ade b̄ɔ̄y se ade kiŋg do gapar ki.» ⁶³ Ḡɔtn se magal debm t̄edn serke Raa ki, iŋg n̄ɛɛpm te kalinge ɔ̄ d̄eek ɔ̄: «'Booyki! Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! ⁶⁴ Naase ɛ 'booykiga te bise ken naaŋ naaj naaj Raa se! Anum naase 'saapki ɔ̄ki di?» Jee ḡɔtn ese paac ɔ̄jiŋ b̄ɔ̄rɔ̄ doŋ ki ɔ̄: «Naaŋ se nakiŋ yoal!» ⁶⁵ Jee metinge baagiŋ tupm b̄ooro roŋ ki, teeliŋ kaamina, t̄ondiŋ ute kutupu ɔ̄ t̄ond metiŋ ɔ̄: «'Taadjen tu, debm taad taar teeco taar Raa ki, ken t̄ondi se, naŋa?» Ḡɔtn se asgarge kic bo ɔ̄k baansiŋa ɔ̄ t̄ondiŋ metn biŋ ki.

Pier baate Isa

(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Kaad ken Pier jaay utu neŋ daan b̄ɔ̄r ki se, maakŋ mendge tun jee t̄edn naabm *magal debm t̄edn serke Raa ki se, deb kalaŋ baado. ⁶⁷ Ken naaŋ aak Pier iŋg riib riib poodo se, ḡɔtn se naaŋ ɔ̄ndiŋ kaama tak, d̄eekiŋ ɔ̄: «'Bere, naai kic bo debm Isan k̄ɔd Nazaret se.» ⁶⁸ Ḡɔtn se Pier baag naaja d̄eek ɔ̄: «Gaabm se maam m'jeeliŋ eyo ɔ̄ taar naai 'taad se ɛ, maam m'booy m'ɔk metiŋ eyo.» Ḡɔtn se Pier iŋg teec naatn baa maakŋ bee ken taa d̄oob ki. [Gaŋ ḡɔtn se sum bo k̄ɔrɔŋjɔ̄ ɔ̄d ɔ̄yɔ̄]‡. ⁶⁹ Num menda se terl aakiŋa ɔ̄ baag taadn jeege tun iŋg ḡɔtn ese ɔ̄: «Gaabm ese kic bo metn naade!» ⁷⁰ Gaŋ Pier terl naaj daala. Ter cokɔ sum bo, jee iŋg ḡɔtn ese d̄eekiŋ daala ɔ̄: «Deer deer, naai se metn naade, taa naai kic bo k̄ɔd Galile.» ⁷¹ Num Pier baag naam taariŋ ɔ̄: «'Bere, maam m'naam rom te

‡ 14:68 Taara se maakŋ kitapge tun metinge se ḡɔtɔ.

Raa, m'taadsen m'wɔ: gaabm se maam m'jeeliŋ eyo ɔɔ ken m'taadga taar-kɔɔbɔ kic bo ɔŋ Raa am naama.»⁷² Gaŋ gɔtn se sum bo kɔrɔŋjɔ ɔɔɔ ɔɔy gen k-dige ɔɔ Pɪer naar saap do taar ken Isa taadiŋo ɔɔ: «Kɔr kɔrɔŋjɔ kɔɔy dɔɔl di se, naai am baatn dɔɔl mɔtɔ.» Gɔtn se naan saap do taar ken se, naar teeco ɔɔ baag keeme.

15

Isa j'ɔk k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Tanɔɔriŋ nɔɔriŋ se, *magal jee tɛɔn serke Raage tu, ute magal taa bee Yaudge ɔɔ jee jeel taadn tɔɔkŋ metn Ko Taar Raage, naade se bo magal Yaudgen *jee kaakŋ metn taarge, naade paac tus taad dɔɔk taarde kalaŋ. Ken naade taarde tɛɔ kalaŋ se, gɔtn se ɔl k'j'ɔk k'dɔɔk Isa ɔɔ ɔk baa ɛɔŋ Pilat ki. ² Ken naade aan se, Pilat tɔnd metn Isa ɔɔ: «Naai bo Gaar Yaudge la?» Isa terlin ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ ken naai 'deekiŋ se.» ³ Magal jee tɛɔn serke Raage tu se tɔlin taarge dena don ki taa aŋ kɔkŋ mindiŋa. ⁴ Ter Pilat tɔnd metin daala ɔɔ: «Naai 'terlden ey la? Naai 'booy ey la taar naade tɔli doi ki taa ai kɔkŋ mindi se?» ⁵ Num gaŋ Isa terlin te taar dim eyo. Ken Pilat aakiŋ se, ɔkiŋ taad eyo.

Isa j'utinga

(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

⁶ Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak bo, jeege se baado tɔnd metn Pilat ɔɔ j'ɔɔɔ j'ɔlden debm dangay kalaŋ ken naade jenga ro ki. ⁷ Naan ken se, gaaba kalaŋ bini debm dangay k'daŋin Barabas, j'ɔkiŋ dangay ki te sawarge. Kaad ken jeege teec sawar se, naade tɔɔlga deba. ⁸ Gaŋ bii ken se sum bo, jeege dɔɔlɔ ook ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd metin ɔɔ ade kɔɔɔn debde kalaŋ aan gɔɔ ken naan ŋ'lee ŋ'tɛda. ⁹ Pilat terlden ɔɔ: «'Jeki m'asen kɔɔɔn kɔl Gaar

Yaudge se la?» ¹⁰ Taa Pilat se jeele, ken *magal jee tēdn serke Raage tu jaay ok baano ute Isa se, naade tēd tēd maak-kilimi bo ron ki. ¹¹ Anum magal jee tēdn serke Raage tu ol metn jee denge do k'tōnd metn Pilat num, taa j'aden kōōdn kōl Barabasi. ¹² Do jeege se, Pilat tōnd metde daala do: «Num gaabm naase 'danjinki Gaar Yaudge se, m'an tēdn m'wō di?» ¹³ Gōtn se, ter jeege dōob doo caa do: «Naan se, 'tup 'tōlin ro kaag ki!» ¹⁴ Pilat terlden do: «Naan tap bo tujga di?» Num gan jeege se tooy dōok taara on eyo do: «Naan se, 'tup 'tōlin ro kaag ki!» ¹⁵ Pilat je raapm maakn jee denge se, ol k'baa k'j'ōd j'ōlden Barabas. Gan gen Isa se, naan ol k'j'ōndin ute mēje do ok olin asgarge tu taa j'an baa tupm tōl ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo metn Isa ki

¹⁶ Asgarge ok baan te Isa daan boor bee ken maak ki do bee se gen magal taa naan gōtn ese. Gōtn se naade danjo dōol asgarge paac. ¹⁷ Naade uun uusin kal gaaringe aac boj do uj daapo jēke* gen kōrōndō, baado ondin don ki. ¹⁸ Naade baagin tēdn tōse do: «Tōse naai ki, Gaar Yaudge!» ¹⁹ Gan gōtn se, naade tōndin don ki te kaagn tec naala, tupin booro ron ki, baado terge do no naanin ki. ²⁰ Ken naade tooyin koogo metin ki aas se, kal aac boj se naade doodin naatn do tuusin kal naange gōtin ki jaay ok baansin naata, taa j'an baa tupm tōl ro kaag ki.

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

²¹ Gōtn se, gaaba kalan k'danin Simon kōd Siren. Naan se bubm Alekzander te gen Rupus. Naan iino naatn do deel deel te doobm se. Asgarge okin taa tōgō gen kuun kaagn j'an tupm Isa ro ki se. ²² Naade ok baan te Isa got

* 15:17 jēke se laatin gaaringe.

ken k'danjin *Golgota*; *Golgota* se je deekɲ ɔ: ɔɔtn kaadn do deba†. ²³ Naade eɔɔn tɔtn koojn biɲ deep te dawa k'danjin mir, gaɲ Isa baate kaaye. ²⁴ ɔɔtn se, naade tupin ro kaag ki ɔ uun ɔaarin raan ɔ kalinge se, asgarge tɔɔn salatia jaay bo nigina ɔ debm oocinga bo uunu uunu. ²⁵ Naade tup Isa ro kaag ki se kaadn mɛs ki. ²⁶ Naade tupin aas se, raɲ ɔlin kaam don ki mɛtn taar ken naade ansin tɔɔɔ, naade raɲ ɔɔ: Kɛse bo Gaar Yaudge. ²⁷ Naade iin tup jee boogge dio ro kaagge tu kici. Deb kalaɲ k'j'uun k'daarin do ji daamin ki ɔ deb kalaɲ k'j'uun k'daarin do ji jeelin ki. ²⁸ [‡]

²⁹ Jee deel deel ɔɔtn se jaay ɔaar aakin se, naade siik dode ɔ naajin ɔɔ: «Waya! Naai bo debm ɔ t'ɔɔɲ *Bee Raa ɔ aɲ kiin kuuy daan biige tun mɔtɔ se, ³⁰ aaj roi mala; 'bɔɔy do kaag ki se naata!» ³¹ *Magalgen jee tɔɔn serke Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔɲ mɛtn Ko Taar Raage se kici, taad te naapa ɔ tooyin koogo mɛtin ki ɔɔ: «Jee kuuy se, naan aajɔenoga num, ɔɲ aasin gen kaajɲ ro naan mal eyo. ³² Naan *al-Masi ken Gaar *Israelge ɔey se, n'bɔɔyɔ naatn bɔrse ro kaag ki ɔ ken naaje jaay j'aakinga naan bɔɔyoga num, j'kaal maakje don ki.» Jee booggen k'tup k'tɔɔɔde do kaagge tun cɛesn Isa ki se kic bo naajina.

Isa ooyga

³³ Ken kaada jaay aas katar tir se, do naaja te magalin se ɔɔtɔ baa tɔɔd ilim dib bini aan katar do tɛger ki. ³⁴ Aan katar do tɛger ki se, Isa ɔɔɔɔy makɔn ute taar naajina ɔɔ:

† 15:22 *Golgota* se kɔsn baata ɔ ken aakin num tec aan ɔɔ kaadn do deba. ‡ 15:28 *Kitap* gen mɛtinge ziidn naan se: Taa naan se bo, taar ken Raa taadn maakɲ *Kitap* ki se aanga te doobina ken taadn ɔɔ: «Naan se, j'aakin aan ɔɔ debm kusina daan jee kusinge tu.» Aak Eza 53.12 ɔ Luk 22.37 kici.

«Eloyi, Eloyi, lɛma sabaktani?» Taar se je deekɲ ɔɔ: *Raama, Raama, naai 'resum gen di?*§

³⁵ Maakɲ jeege tun daar gɔtn ese se ken booyiɲ naaɲ taad bin se, jee mɛtinge taad ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naaɲ daɲ daɲ *Eli!» ³⁶ Gɔtn se deb kalaɲ aaɲ baa uuno naka kalaɲ ken uun maane, ɔliɲ maakɲ tɔtn koojɲ biɲ ken mooyo jaay, uun ɔliɲ taa gard ki ɔɔ uun ɔliɲ taar Isa ki taa ɲ'suubu. Ter deek ɔɔ: «Ɔɲki jaay sɔm j'aakiɲki, ken Eli jaay utu ade baa aɲ booyiɲ naatn ro kaag ki se num.» ³⁷ Gɔtn se, Isa ɔɔɔ ɔɔy makɔɲɔ ɔɔ koɲ teece.

³⁸ Naaɲ ken se, kal deer k'gaarɲ maakɲ *Bee Raa se, nɛɛpo raan bini aan naaɲ ki tak. ³⁹ Bubm asgarge kalaɲ ken daar kaadɲ Isa ki se, jaay booy Isa ɔɔɔ ɔɔyɔ ɔɔ kaakɲ naaɲ aak kooyiɲ se, deek ɔɔ: «Deer deer, gaabm ara se Goon *Raa!» ⁴⁰ Gɔtn se mɛndge daar dɔkɔ ɔɔ aakiɲa. Maakde ki se Mari ken iɲno Magdala ki, Mari ko Jakɲ baata te gen Yoze ɔɔ ute mɛnda roɲ Salome. ⁴¹ Ken Isa utu Galile ki se, naade leedɔ te naaɲa ɔɔ tɛdiɲno naaba. Gɔtn se mɛndgen kuuy kic dɛna baadɔ te naaɲa Jeruzalem ki tɛɛ.

Isa j'ɔliɲ baadɲ

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Bii ken se ɓo, Yaudge daap daap rode gen *ɓii sebitn ken 'baagrɲ tɛger ken gɔtɔ ɔkga jɲ se. Ken kaadɲ tɛger jaay aan se, ⁴³ gaaba kalaɲ bini kɔɔ Arimate roɲ Yusup baadɔ. Maakɲ magal Yaudge tun jee lee kaakɲ mɛtn taarge se, naaɲ kic ɓo debm k'jeel jeel gɔtiɲa. Ɔɔ naaɲ kic iɲg aak kaak kaam *maakɲ Gaar Raa ken utu 'kaan se. Naaɲ aay kaamiɲ baa end ɔɲ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtiɲa taa aɲ kɔɲ ro Isa se naaɲ aɲ baa kɔl maakɲ baad ki. ⁴⁴ Ken Pilat jaay booy j'ɔɔ Isa ooyga se, ɔkiɲ taad eyo. Naaɲ ɔl k'daɲo bubm asgarge

§ 15:34 Aak KKR 22.2.

tənd metin ə: «Isa ooy se daanin dəkga la?»⁴⁵ Kən bubm asgarge jaay deekin ə: «YEE» naan kən se jaay Pilat ən Yusup baa əd ro Isa.⁴⁶ Num Yusup iin dugo kal duubu, bəyo ro Isa naatn ro kaag ki ə teelin te kal se, uun əlin maakr baa kən j'ə ko bo j'ud k'daapina ə dircil aalin ko taar ki.⁴⁷ Mari kən iino Magdala ki ute Mari ko Yoze, naade aak gətn j'əl j'aalsina.

16

*Isa duroga daan yoge tu**(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)*

¹ Kən *bii sebit jaay deel se, Mari kən iino Magdala ki, Mari ko Jak ute Salome dugo nakr oot nijimi gen baa kətn ro Isa ki aan gə kən Yauage lee tēda.²⁻³ Num bii dumas* ki tanərin nərin, naade iin baa baa taa baa kən j'əl j'aalo ro Isa maak ki se, taad te naapa ə: «Naja jaay ajeki dircil ko taa baa ki se?» Kən naade jaay aan taa baa ki se, kaada utu ooko kooko.⁴ Kən naade jaay uun kaamde aak se, ko taa baa ki se nam dircilinga, ey num, ko se magal bē eyo.⁵ Kən naade aan se, end maakr baa ki. Kaam do ji daamde ki se, aak goon kədo ing ute kalin raap raapo. Kən naade aakin se, dərə ə nirlde teece.⁶ Gaŋ goon kədo se taadden ə: «Ənten 'beerki! Naase se 'jeki je Isan kə Nazaretn kən k'tup k'təlin ro kaag ki se; naan se duroga daan yoge tu; gətn ara se, naan gətə. Aakki tu, kēse bo gətn kən j'əl j'aalsina.⁷ Bin num, 'baa 'taadki Pier ki te jee metn Isa kən kuuy se əki: naan se ədsenga naana, asen baa booy taa naan Galile ki. Gətn naane se bo, naase anki 'baa kaaka, aan gə kən naan taadseno.»⁸ Naade teec an ən taa baada taa naade se nirlde teecga ə rodē kic bo ək

* 16:2-3 Maakr suuk kalaŋ ki se bii dumas se bo biin baag deet deet.

marga jεg jεg. Ken beere okde se, taar dim kic bo naade on taad nam ki eyo.

*Isa teec naan jeenge tu
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)*

† [⁹ Isa duro daan yoge tu se bii dumas ki tanoorin noorin. Deet deet se naan teec naan Mari ken iino Magdala ki, naan bo ken Isa tuuringo sitange cili ron ki. ¹⁰ Mend se baa taad jeege tun tingo te Isa do ken naan onde se, naade maakn kol do ki do ing eem keeme. ¹¹ Ken naade jaay booy taar naan taadden do Isa se duroga daan yoge tu do naan mala aakinoga ute kaamin se, gan jee se baate tookn taarina.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, jee metin ken dio baa baa bee naata. Ken naade jaay baa baa doob ki se, Isa teec naande ki ute ro kuuy. ¹³ Jee se terl baado taad jeedege tun kuuy do jee se kic bo naade baate tookn taarde.

¹⁴ Ter Isa baado teec naan jee metin ken sik-kaar-kalan, kaad ken naade ing os kosos. Gotn se naan mooyde taa naade baate kaal maakde don ki do taa do-mongden ken alde naade baate tookn taar jeegen baado taadden do naan duroga do naade akinga te kaamde se. ¹⁵ Naan taadden do: «'Baaki do naan ki paac do 'taadki Labar Jiga se jeege tu paac. ¹⁶ Debm took aalga maakin se j'an *batizi do naan kon kaaja, num debm baate tookn kaal maakin le boor utu kojn don ki.» ¹⁷⁻¹⁸ 'Booyki! Jee aalga maakde dom ki se, naade kon tuur sitange te roma do naade kon taadn taar naangen kuuy. Naade takn wajge te jide do ken aayga kaagj tolo kic bo, ade kon tedn dim eyo. Naade tond jidege do jee konge tu do jee konge 'kon lapia. Kese bo nakn-kooongen naade teta.

† 16:8 Taar naan ki se (kon 16.9-20) maakn kitapge tun metinge se taar se goto.

Isa ɔk tɛrl gɔtn *Raa ki

¹⁹ Kɛn Mɛljege Isa jaay taaf nan taariŋ se, Raa uun baansiŋ maakŋ raa ki ɔ naan inŋ do ji daamiŋ ki. ²⁰ Ɖɔ jee mɛtiŋ ki se baagɔ ba se paac taaf Labar Jiga gen Isa se jeege tu. Ɖɔ Mɛlje Isa noogde maakŋ naabde ki, naade tɛdga nakgen deel doa taa jeege jeele taar naade taaf se, taar mɛt ki.]

Kitapm ken Raa doko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

